

2023.GADA JANVĀRIS

INDRA MANGULE

LĪDZDALĪBA LATVIJĀ

ZIŅOJUMA SATURS

Aptauja: konteksts un mērķis

Platforma “Sensemaker”

Aptaujas struktūra

Dalībnieki: demogrāfiskie dati

Ieskats grupu viedokļos un cēloņsakarībās

Svarīgākās atziņas

Pielikumi

Indra Mangule

LĪDZDALĪBA LATVIJĀ

ZIŅOJUMS

Līdzdalība ir demokrātijas stūrakmens. Teju visos nozīmīgākajos demokrātijas teorijas traktātos¹ demokrātija tiek skaidrota kā tāda līdzdalības forma, kurā vara tiek sadalīta vienlīdzīgi visu iedzīvotāju starpā. Neatkarīgi no tā, vai vara tiek dalīta, pielietojot tiešās vai reprezentatīvās demokrātijas principus, iedzīvotājiem ir jābūt iespējai ietekmēt visus tos lēmumus, kas skar viņu dzīvi – visiem iedzīvotājiem ir jābūt politiski vienlīdzīgiem². Ja tas tā nav, tad demokrātija kļūst formāla, un vara tiek pārlietu koncentrēta atsevišķu grupu rokās. Tas gan nenozīmē, ka iedzīvotājiem ir jābūt fiziski klātesošiem ikkatrā, pat vismazākā lēmuma pieņemšanas brīdī – šāda veida tiešu demokrātiju ieviest un uzturēt ir ne vien ārkārtīgi sarežģīti, bet arī lieki. Un tomēr, lai valsts iekārta varētu tikt raksturota kā demokrātiska, tai ir jāņem vērā iedzīvotāju intereses un labklājība, jāaicina tie līdzdarboties un jādod iespējas izteikt savu neapmierinātību, ja lēmumu pieņēmēji savā rīcībā ir kļūdījušies.

Atkāpjoties no politiskās teorijas ietvara, nodrošināt līdzdalības iespējas praksē ir nepieciešams arī demokrātijas kvalitātes uzturēšanai un veicināšanai. Līdzdalība palīdz pieņemt kvalitatīvus lēmumus³ un apzināt iedzīvotāju vēlmes, noskaidrot viņu viedokli un iegūt atgriezenisko saiti par valsts pārvaldi. Nodrošināt līdzdalību gan ne vienmēr ir vienkārši – tas prasa laiku, finansiālu nodrošinājumu un specifiskas iemaņas, īpaši tāpēc, ka dažādiem lēmumu pieņemšanas

---

¹ Skat., piemēram Roberta Dāla (2020), Džeimsa Fiškina (2009), Arkona Funga (2007), Filipa Petita (2012) un Greiema Smita (2009) darbus.

² Ivars Ījabs (2017), *Politikas Teorija: Pirmie Soļi*, 208.

³ Helena Landemore un Džons Elsters (2012), *Kolektīvā gudrība: Principi un mehānismi*, Kembridžas Universitātes Prese.

formātiem būs nepieciešami dažādi līdzdalības veidi un iespējas, un katrs no tiem atšķiras viens no otra gan pēc uzbūves, gan pēc iesaistes intensitātes.

Šīs iespējas politikas analīzē bieži tiek grupētas pēc t.s. pakāpienu principa (*participation ladder*⁴ – tulk. no angļu valodas). Pamata līdzdalības pakāpiens ir informācijas nodrošināšana un sabiedrības informēšana par būtiskiem procesiem, pieņemtiem lēmumiem un pašām līdzdalības iespējām. Šim seko citi, aktīvu iesaisti ietveroši līdzdalības pakāpieni – piemēram, konsultācijas (kur lēmumu pieņēmēji konsultējas ar iedzīvotājiem), koprade (kur lēmumu pieņēmēji izstrādā priekšlikumus kopā ar sabiedrību), un visbeidzot – iedzīvotāju lemšana, kur vēlētāji vai nu izstrādā priekšlikumus/problēmu risinājumus paši vai arī ir galvenie lēmēji. Visi šie līdzdalības veidi var tikt pielietoti katrs atsevišķi, vai arī kombinēti, ja tas ir nepieciešams. Piemēram, lemjot par pašvaldības budžetu, var izmantot līdzdalības budžetēšanas mehānismu, lai iesaistītu vietējos iedzīvotājus un paralēli var informēt plašāku sabiedrību par pasākuma norises gaitu un rezultātiem. Svarīgi atcerēties, ka ‘pakāpienu’ būtība nav norādīt uz labākiem vai sliktākiem līdzdalības veidiem – to pielietojums un lietderīgums vienmēr būs atkarīgs no konteksta.

Skatoties uz līdzdalību plašāk, jāpiemin, ka līdzdalība eksistē arī ārpus lēmumu pieņemšanas un politiskiem procesiem – tā var būt gan formāla (piemēram, publiskas konsultācijas; priekšlikumu un komentāru iesniegšana likumprojektiem), gan neformāla un ikdienišķa (piemēram, talkas; zibakcijas; ziedojumi un cita palīdzība līdzpilvēkiem). Kamēr vien kāda aktivitāte tiek organizēta ar mērķi uzlabot kopīgo sabiedrības labumu, tā var tikt uzskatīta par līdzdalību. Tas ir tāpēc, ka līdzdalība ir divpusējs koncepts – no vienas puses, tā tiek *nodrošināta*, no otras puses – tā tiek *izmantota*. Citiem vārdiem sakot, cik liela nozīme ir tam, ka līdzdalības iespējas pastāv, tikpat svarīgi ir, lai iedzīvotāji šīs iespējas izmanto.

Pēdējo gadu laika par līdzdalību tiek runāts bieži. Tiek apspriests gan līdzdalības likumiskais ietvars, gan citu valstu labās prakses piemēri, gan vadlīnijas valdībai, tāpat arī regulāri tiek veiktas sabiedriskās domas aptaujas, lai mērītu demokrātijas “temperatūru” un noskaidrotu sabiedrības noskaņojumu⁵. Tas, ko esam uzzinājuši, ir, ka sabiedrības uzticības līmeņi valdībai un politikai ir zemi⁶, un ka iedzīvotāji nelabprāt iesaistās politiskos procesos. Tas, ko mēs izprotam mazāk, ir, no vienas puses, šķēršļi, kas līdzdalību kavē un no otras - galvenie motivējošie iemesli, kas iedzīvotājus mudina līdzdarboties.

Lai zinātu vairāk par Latvijas iedzīvotāju uzskatiem par līdzdalību un līdzdalības pieredzi, pēc Valsts kancelejas pasūtījuma pētniece Indra

⁴ Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, 35(4), 216-224. Skatīt arī: Valsts Kanceleja (2022) ‘Vadlīnijas sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai valsts pārvaldē’, Pieejams šeit: <https://www.mk.gov.lv/lv/media/13835/download>

^{5,6} Latvijas Vēstnesis (2022) Par Latvijas Piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022. – 2025, Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2022/31.7>; Latvijas Vēstnesis (2021) Uzticības līmenis medijiem un institūcijām Baltijā 2020 – 2021 (Eiropbarometra dati), Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/328626-uzticibas-limenis-medijiem-un-institucijam-baltija-20202021-2021>, Providus un SKDS (2021) Latvija – joprojām zemas uzticēšanās sabiedrība; iedzīvotāji vēlētos plašākas iesaistes iespējas, Dati pieejami: https://providus.lv/article_files/3842/original/Tabulas_integracija_112020.pdf?1614348752, (2021), Ieskats Pārvalde: Latvijas faktu lapa, Pieejams: <https://www.oecd.org/gov/gov-at-a-glance-2021-latvia.pdf>, Latvijas Pilsoniskā Alianse un Valsts Kanceleja (2022) Sabiedrības līdzdalība: Valsts pārvaldes darbinieku aptaujas rezultāti, Pieejams: https://nvo.lv/uploads/sabiedribas_lidzdaliba_vk_lpa_2022650.pdf

Mangule veica pētījumu - iedzīvotāju aptauju “Līdzdalība Latvijā” platformā “Sensemaker”. Aptauja notika no 2022. gada 24. novembra līdz 12. decembrim. Šajā gala ziņojumā apkopoti aptaujas jautājumi, sniegtās atbildes, kā arī aptaujas rezultātu analīze, galvenās tendences un secinājumi.

LĪDZDALĪBA LATVIJĀ: KONTEKSTS UN APTAUJAS MĒRĶIS

Savstarpējais uzticēšanās līmenis Latvijā kopumā ir raksturojams kā zems - tikai 32% iedzīvotāju uzticas vairākiem līdzcilvēku un katrs piektais iedzīvotājs jūt aizvainojumu pret valsti⁷. Aptuveni trešdaļa no Latvijas iedzīvotājiem neuzticas nevienai no galvenajām Latvijas valsts institūcijām, ieskaitot Saeimu, Ministru kabinetu, pašvaldības, tiesas, sabiedriskos medijus un sabiedriskās organizācijas. 2020. gada SKDS dati ilustrē, ka tikai 14% iedzīvotāju iepriekšējo divu gadu laikā bija piedalījušies kāda sabiedriskā apspriedē, piketā, ziedojuši savu laiku sabiedriski svarīgai problēmai, parakstījušo sabiedriski svarīgu vēstuli vai sazinājušies ar deputātiem⁸.

Tāpat arī problemātiska ir iedzīvotāju zemā ticība tam, ka viņi spēj ietekmēt lēmumus, kas tiek pieņemti Latvijā. Piemēram, Eiropabarometra dati (2021)⁹ norāda, ka vien 28% iedzīvotāju tic, ka ar savu viedokli var kaut ko mainīt Latvijā, bet 71% uzskata, ka viņu balsij nav nozīmes. Tajā pašā laikā SKDS dati norāda, ka turpina pieaugt to iedzīvotāju skaits, kuri uzskata, ka viņu balsij un līdzdalībai ir nozīme: ‘Vairāk nekā puse Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka viņu balsij ir nozīme viņu pašvaldībā, gandrīz puse tic savai ietekmei Latvijā, bet joprojām mazāk nekā katrs trešais Latvijas iedzīvotājs jūtas ietekmīgs Eiropas Savienībā’¹⁰.

2022. gada publicētie aptaujas “Sabiedrības līdzdalība valsts pārvaldes darbā” rezultāti norāda, ka arī valsts pārvaldes darbinieki uzskata, ka sabiedrības līdzdalība būtiski uzlabo pieņemto lēmumu kvalitāti (74% piekrīt) un palīdz atrast kompromisa variantus gadījumos, kad pusēm ir atšķirīgi viedokļi (63% piekrīt). Tāpat arī 71% no aptaujātajiem valsts pārvaldes darbiniekiem uzskata, ka valsts pārvaldei būtu daudz vairāk jākonsultējas ar sabiedrību un NVO, nekā tas tiek darīts pašlaik.

Šo pētījumu un aptauju rezultāti norāda uz sava veida paradoksu – no vienas puses, iedzīvotāji piekrīt, ka lēmumu kvalitāte uzlabojas līdzdalības rezultātā un atzīst, ka viņu balsij ir nozīme. Tajā pašā laikā, gan līdzdalība, gan ticība līdzdalības ietekmei ir zemā līmenī. Līdz ar to, ir būtiski

⁷ Providus un SKDS (2021) Latvija – joprojām zemas uzticēšanās sabiedrība; iedzīvotāji vēlētos plašākas iesaistes iespējas, Dati pieejami: https://providus.lv/article_files/3842/original/Tabulas_integracija_112020_.pdf?1614348752, Eiropabarometra dati 2019-2021,

⁸ Providus un SKDS (2021) Latvija – joprojām zemas uzticēšanās sabiedrība; iedzīvotāji vēlētos plašākas iesaistes iespējas, Dati pieejami: https://providus.lv/article_files/3842/original/Tabulas_integracija_112020_.pdf?1614348752

⁹ Eiropabarometrs 2021

¹⁰ Providus un SKDS (2021) Latvija – joprojām zemas uzticēšanās sabiedrība; iedzīvotāji vēlētos plašākas iesaistes iespējas, Dati pieejami: https://providus.lv/article_files/3842/original/Tabulas_integracija_112020_.pdf?1614348752

apskatīt un mērīt ne tikai pašu līdzdalības līmeni, bet arī iedzīvotāju motivāciju līdzdarboties un identificēt šķēršļus, kas iedzīvotājus no līdzdalības attur.

Līdz ar to aptaujas mērķis bija gūt labāku izpratni par to, kā veicināt iedzīvotāju iesaistīšanos lēmumu izstrādē un vairot iedzīvotāju uzticēšanos valsts pārvaldei, balstoties iedzīvotāju (tostarp specifisku demogrāfisko grupu), līdzdalības paradumos un vajadzībās, kā arī iedzīvotāju izpratnē par to, kas viņu izpratnē līdzdalība vispār ir. Tajā pašā laikā aptauja atšķiras no augstākminētajiem pētījumiem ar savu galveno mērķi un skatpunktu. Augstākminētais paradokss ir daļa no tā, tāpat kā pašu iedzīvotāju izpratne par līdzdalību un tās jēgu. Šis ziņojums sniegs ieskatu aptaujas galvenajās atziņās.

PLATFORMA "SENSEMAKER"

SENSEMAKER®

Sensemaker ir digitāla un interaktīva pētniecības platforma, kas atļauj, ne vien viegli izveidot dažādas aptaujas, bet arī sniedz jaunu pieeju kvalitatīvo datu vākšanai, apstrādei un analīzei. Vienlaikus *Sensemaker* piedāvā arī jaunu metodoloģiju, kas atšķiras no ierastā nošķiruma starp kvalitatīviem un kvantitatīviem datiem.

Būtiskākais ieguvums, lietojot šo platformu, ir tās spēja apvienot kvantitatīvu un kvalitatīvu analīzes rīku elementus un tādā veidā 'nepazaudēt cilvēku ciparos'. Citiem vārdiem sakot, *Sensemaker* ir pirmā *plaša* mēroga pētniecības platforma, kas izmanto etnogrāfisku pieeju pētniecībai, bet nezaudē saikni ar kvantitatīviem datiem. Tajā pašā laikā, *Sensemaker* ir noderīga ne tikai akadēmiķiem, bet arī politikas analītiķiem, politikas veidotājiem un lēmumu pieņēmējiem, jo tā sniedz bagātīgus datus, kas atspoguļo cilvēku sajūtas un naratīvu, kas savukārt palīdz labāk izprast iedzīvotāju motivāciju, sajūtas un uzvedību. Līdz ar to *Sensemaker* platformu dažādās pasaules valstīs šobrīd izmanto visu formu un izmēru komercuzņēmumi, valdības un valsts institūcijas, drošības iestādes, policija, militārās nozares institūcijas, izglītības iestādes, pētniecības institūti, nevalstiskās organizācijas un arī universitātes¹¹.

¹¹ Vairāk par Sensemaker var uzzināt šeit: <https://thecynefin.co/sensemaker/>

Sensemaker platforma piedāvā dažādus viedokļu apkopošanas formātus (piemēram, aptaujas formātu un dienasgrāmatas tipa formātu), līdz ar to platforma var tikt izmantota dažādu pētniecisko mērķu īstenošanai. Šī projekta ietvaros, aptauja (*unsurvey* – tulk. no angļu valodas) bija piemērotākā izvēle, jo tā ļāva tuvāk izpētīt dažādu demogrāfisko grupu viedokļus un apskatīt saistību un cēloņsakarības starp dažādām atbildēm.

Apskatot *Sensemaker* aptauju apkopotus datus, jāpatur prātā, ka šis pētniecības rīks nekopē tradicionālās aptauju formas, bet apvieno četrus dažādus jautājumu veidus (sīkāk aprakstīti nākamajā sadaļā). Tāpat arī *Sensemaker* neliek uzsvāru uz precīziem kvantitatīviem datiem, bet gan uz vēstījumu un stāstu, kas slēpjas aiz tiem.

APTAUJAS UZBŪVE

Kā jau minēts, šīs aptaujas mērķis bija izprast iedzīvotāju motivāciju līdzdarboties, kā arī apzināt šķēršļus, kuri, dalībniekprāt, kavē plašāku iedzīvotāju līdzdalību Latvijā. Sekojot *Sensemaker* filozofijai, aptauja iesākās ar lūgumu dalībniekiem dalīties līdzdalības pieredzē, ko dalībnieki ir piedzīvojuši paši, vai novērojuši sabiedrībā. Aptaujas tālākie jautājumi bija specifiskāki un dziļāki, lūdzot dalībniekiem sniegt atbildes, domājot par savu personisko pieredzi līdzdalībā, un kopējo situāciju Latvijā. Aptauja ietvēra trīs veidu jautājumus: standarta (atvērtie un vairāku atbilžu variantu) jautājumiem, diādēm un triādēm.

Standarta jautājumi

Šī tipa jautājumi tiek izmantoti visās klasiskajās aptaujās, gan, lai apkopotu demogrāfiskos datus, gan, lai iegūtu atbildes uz saturiskiem jautājumiem. *Sensemaker* platformā visbiežāk tiek izmantoti atvērtā tipa jautājumi, kā arī vairāku iepriekš izvēlētu atbilžu variantu izvēli (skat. attēlus 1 un 2).

1.2 Lūdzu apraksti savu pieredzi līdzdalībā! Tas var būt jebkurš gadījums, kad esi līdzdarbojies/-usies lēmumu pieņemšanas procesos vai esi bijis/-usi sabiedriski aktīvs/-a. Ja Tev nav šādas pieredzes, lūdzu apraksti kādu gadījumu, par kuru esi dzirdējis/-usi vai kurā piedalījušies citi un kurš Tev šķiet nozīmīgs.

Man ir šāda pieredze

Man šādas pieredzes nav, bet aprakstīšu kāda cita cilvēka pieredzi

Man ir šāda pieredze

Attēls 1

3.2B Kādos kanālos ikdienā iegūsti informāciju par valsts institūciju darbu? (Iespējami vairāki atbilžu varianti).

Radio

TV

Interneta ziņu portāli

Valsts un pašvaldību iestāžu tīmekļvietnes

Sociālie tīkli

No sarunām ar tuviniekiem un paziņām

Cits

Attēls 2

Šādu jautājumu svarīgākais piensums ir divējāds. Pirmkārt, jautājumi ar vairākiem atbilžu variantiem rada ‘profila ietvaru’ pārējām atbildēm, sniedzot demogrāfiskus datus un iezīmējot respondentu paradumus un to kopējo ‘profilu’. Otrkārt, atvērtā tipa jautājumi atļauj respondentiem brīvi aprakstīt savu pieredzi, sajūtu un viedokļus, tādā veidā pievienojot aptaujai tās etnogrāfiski kvalitatīvo sadaļu.

Diādes

Diādes atļauj aptaujas dalībniekiem izvēlēties punktu uz skalas, kas vislabāk atspoguļo viņu sajūtas/iespaidus/viedokli par kādu jautājumu vai parādību. Piemēram, zemāk redzamajā diādē, respondentam ir jāatbild uz jautājumu par to, cik pieejama ir informācija par līdzdalības iespējām Latvijā. Skalas kreisā puse ir raksturota ar apgalvojumu ‘nav pieejama vispār’, bet skalas labā puse – ar ‘tiek publicēta pārlietu bieži, informācijas apjoms ir pārāk liels’. Diāžu būtība slēpjas galējos kontrastos – proti, ja respondents ir apmierināts ar informācijas pieejamību, tad atzīmētais punkts atradīsies tieši pa vidu. Līdz ar to, diādes ir iespējams apvienot pāros, izveidojot diāžu kvadrantus (skatīt attēlus 3, 4 un 5).

3.1 Domājot par līdzdalības iespējām Latvijā, šobrīd informācija par tām publiskajā telpā...

Nav pieejama vispār

 Tiek publicēta pārlietu bieži, informācijas apjoms ir pārlietu liels

Grūti pateikt

Attēls 3

2.3B Domājot par sadarbību un vispārējo uzticēšanos mūsu sabiedrībā....

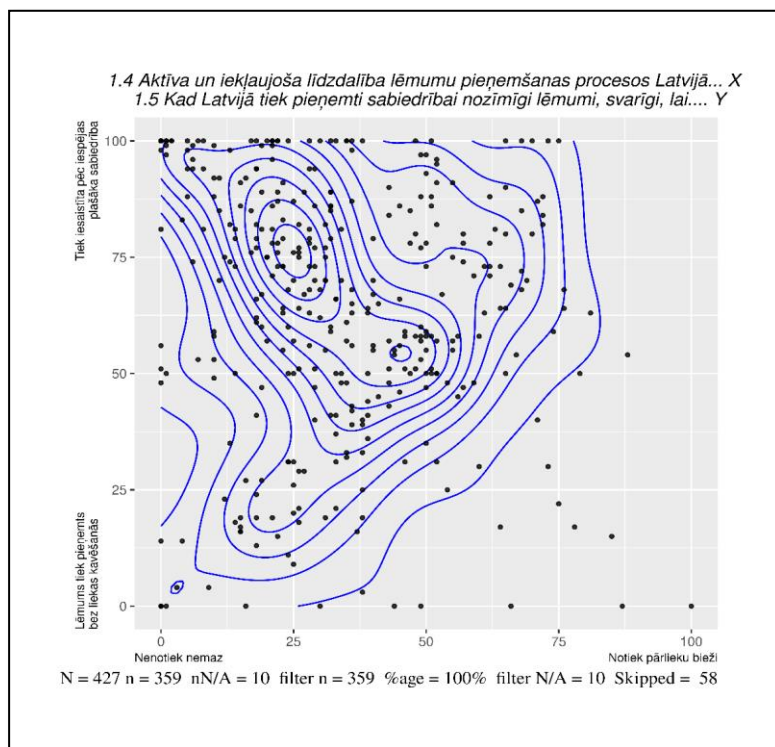
Neuzticētu saviem līdzcilvēkiem nevienu sabiedrībai svarīgu lēmumu

 Uzticētu saviem līdzcilvēkiem jebkuru sabiedrībai svarīgu lēmumu

Grūti pateikt

Attēls 4

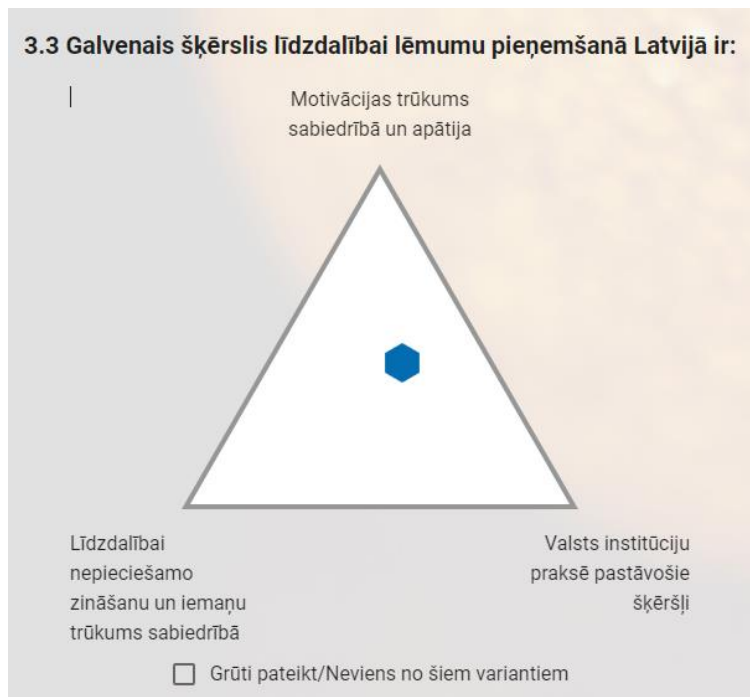

Attēls 5

Diāžu galvenā jēga ir atainot dalībnieku viedokli par idejām/jēdzieniem, kas ir pretrunīgi, neizvēloties vienu vai otru galējību, vai iepriekš izvēlētos punktus uz skalas. Tā vietā, diādes ir brīvākas savā uzbūvē, un ilustrē, cik tālu no vidējās 'temperatūras' atrodas katra atbilde. Jo vairāk respondentu izvēlas vienu un to pašu skalas sadaļu, jo plašāk izplatīta šī doma sabiedrībā.

Triādes

Trešais jautājumu veids izmantots aptaujā ir triādes. Šajā gadījumā, izmantojot *Sensemaker* metodoloģiju, un, apvienojot to ar demokrātisko teoriju, tiek izveidotas trijstūrveida plaknes, kuru stūros tiem izvietoti atbilžu varianti. Aptaujas dalībnieki tik lūgti plaknē novietot punktu, kas vislabāk raksturo viņu viedokli par attiecīgo jautājumu. Piemēram, ja dalībnieks uzskata, ka visi varianti ir vienlīdz atbilstoši, punkts atradīsies pašā triādes vidū. Bet, ja respondenti uzskata, ka atbildei atbilst tikai viens punkts, tad punkts atradīsies stūrī pie attiecīgā varianta formulējuma (skatīt attēlu 6). Šajā ziņā triādes ir līdzīgas diādēm, bet atšķiras ar to, ka tās piedāvā plašāku atbilžu variāciju. Piemēram, ja demokrātijas teorija, vai iepriekšējie pētījumi norāda, ka visbiežāk kā galvenais šķērslis līdzdalībai tiek norādīts motivācijas trūkums, bet arī iemaņu trūkums un valsts institūciju trūkumi tiek pieminēti bieži, tad triādes var apvienot visus trīs atbilžu variantus, tajā pašā laikā atļaujot respondentiem norādīt uz savstarpējo saistību starp visiem trim šķēršļiem.

Attēls 6

Triādes tiek izmantotas, lai ļautu respondentiem precīzāk norādīt savu viedokli par sarežģītiem, bieži konceptuāliem, jautājumiem, tajā pašā laikā neuztraucoties par vienu 'pareizāko atbildi' vai vienkāršotu atbilžu sarindošanu prioritārā secībā. Tā vietā, respondenti, vadoties pēc savas izjūtas, izvēlas punktu plaknē, kas visprecīzāk atbilst viņu uzskatiem.

Jautājumu analīze

Atbildes uz jautājumiem, vadoties pēc *Sensemaker* metodoloģijas, tiek skatītas kā kopums. Lai arī netiek izvirzītas īpašas hipotēzes, esošie dati (piemēram, no citiem pētījumiem), nodrošina pētniecisko rāmi, kas ietver visu aptauju, bet pašas atbildes 'pastāsta' strukturētu stāstu par kādu tēmu. Šajā gadījumā šī tēma bija 'līdzdalība', un ietvars – iedzīvotāju izpratne un sajūtas par to. Tāpat arī saistoši bija iedzīvotāju šī brīža līdzdalības paradumi, kurus raksturoja respondentu atbildes uz atvērtā tipa un vairāku atbilžu variantu jautājumiem.

Atbildes uz diādēm un triādēm ir iespējams apskatīt pāros ar demogrāfiskajiem datiem, kas parāda, piemēram, ko par jautājumu 3.3 domā jaunieši, Vidzemes iedzīvotāji, vai studenti/skolēni. Šāda veida analīze rada atsevišķus stāstījuma blokus, kas, apskatīti kopā, sniedz ieskatu respondentu sajūtās par līdzdalību¹².

¹² Šie datu salīdzinājumi apskatāmi ziņojuma Pielikumā B.

DALĪBNIKI: DEMOGRĀFISKIE DATI

Demogrāfiskie dati: Kopsavilkums¹³

Aptaujā piedalījās 427 dalībnieki. 222 no 427 respondentiem kā savu dzīvesvietu norādīja Rīgu, 55 norādīja Vidzemi, 51 – Kurzemi, 50 – Zemgali, 17 – Sēliju, 15 – Latgali un 17 respondenti norādīja, ka dzīvo ārpus Latvijas.

Aptauju aizpildīja 319 sievietes, 97 vīrieši un 11 respondenti nevēlējās norādīt savu dzimumu.

372 no aptaujas dalībniekiem sevi raksturoja kā ekonomiski aktīvus, 22 – kā ekonomiski neaktīvus (skolēni/studenti), 24 kā ekonomiski neaktīvus (pensionāri) un 9 respondenti izvēlējās atbilžu variantu 'cits'.

Respondentu profils: Pamata dati

Aptaujas pamata dati liecina, ka vidējais respondents ir pilsoniski aktīvs (72% no dalībniekiem norādīja, ka lēmumu pieņemšanas procesos piedalās 'bieži' vai 'dažreiz') un aktīvi izmanto internetu, lai iegūtu informāciju (63% respondentu norādīja, ka informāciju iegūst par valsts institūciju darbu iegūst no sociālajiem tīkliem, valsts un pašvaldību iestāžu tīmekļvietnēm vai interneta ziņu portāliem). Kā pieejamāko un ērtāko līdzdalības veidu respondenti norādīja dalību aptaujā, aiz tās atstājot dalību publiskā apspriešanā, dalību diskusijā un rakstiska viedokļa (atzinuma) iesniegšanu. Vairāk kā puse respondentu dzīvo Rīgā, un trīs ceturtdaļas respondentu ir sievietes. 87% respondentu sevi raksturo kā ekonomiski aktīvus.

Kā redzams, visvairāk atbilžu iegūtas no Rīgā dzīvojošām, pilsoniski un ekonomiski aktīvām sievietēm. Šāds respondentu profils neaptver Latvijas iedzīvotāju dažādību vidējam Latvijas iedzīvotājam, un aptaujas dalībnieki kopumā neatspoguļo, tā saukto 'mini-publiku', jeb miniatūru Latvijas sabiedrības modeli. Līdz ar to, nav iespējams apgalvot, ka šīs aptaujas rezultāti attiecas uz visu Latviju kopumā.

Tajā pašā laikā, šīs atbildes snieguši vairāki simti Latvijas iedzīvotāju un tās kopumā sniedz būtisku ieskatu iedzīvotāju paradumos un uzskatos par līdzdalību. Tāpat arī, šīs atbildes sniedz pamatu tālākai izpētei – izmantojot šo pieeju un metodi atkārtoti, mēs uzzinātu vairāk par to, kā līdzdalību redz citas Latvijas iedzīvotāju grupas, piemēram, Latgalē dzīvojoši seniori, vai Sēlijā dzīvojoši jaunieši. Un visbeidzot, šīs demogrāfiskās grupas aktivitāte pati par sevi ir nozīmīga un ilustrē līdzdalības nevienlīdzību. Šāds novērojums savukārt norāda uz citiem svarīgiem jautājumiem par iedzīvotāju iespējām un vēlmi līdzdarboties. Piemēram, vai ir kas tāds, kas līdzdalību tiešsaistē padara pieejamāku tieši Rīgā dzīvojošām sievietēm? Vai ekonomiski aktīvas sievietes vecuma grupā no 44-55 gadiem ir motivētākas līdzdarboties kā vīrieši? Lai arī šie jautājumi paliek atvērti šīs aptaujas kontekstā, tie ir ārkārtīgi būtiski tālākas līdzdalības jēdziena pētniecībai Latvijā.

---

¹³ Viena no *Sensemaker* platformas priekšrocībām ir atbilžu apkopojumu formāts – platforma automātiski apkopo atbildes vizuālos grafikos. Apkopotie respondentu demogrāfiskie datu grafiki ir apskatāmi Pielikumā A.

APTAUJAS REZULTĀTI: PAUSTIE VIEDOKĻI UN CĒĻSAKARĪBAS

ATVĒRTIE JAUTĀJUMI

Kopumā aptauja ietvēra 4 atvērtus jautājumus, kas mudināja dalībniekus dalīties savā pieredzē, iespaidos un vērtējumā par līdzdalību. Atbildes bija ļoti dažādas, tomēr katrā jautājuma iezīmējās specifiskas tendences, vai vismaz līdzības, kas iezīmētas tabulā 1.

Kopējās tendences

Tabula 1

Līdzdalības pieredze 1.2 Lūdzu, apraksti savu pieredzi līdzdalībā! Tas var būt jebkurš gadījums, kad esi līdzdarbojies/-usies lēmumu pieņemšanas procesos vai esi bijis/-usi sabiedriski aktīvs/-a.	Mana loma līdzdalībā nākotnē 2.1 Domājot par Latvijas sabiedrību un tās nākotni, kādu Tu redzi savu lomu sabiedrības iespēju pilnveidošanā?
<ul style="list-style-type: none"> • Dalība vēlēšanās un referendumos • ManaBalss iniciatīvas un parakstu vākšana • Atbalsts Ukrainai • Dalība talkās • Dalība un aktīva darbība: biedrībās, NVO, asociācijās • Sabiedriskās apspriešanas • Darbs komisijās, komitejā, sēdēs • Lēmumu/viedokļu sagatavošana • Dalība protestos/protestu organizēšana • Iesniegumu rakstīšana • Dalība labdarības pasākumos/ziedojumi • Dalība forumos, diskusijās, konsultatīvajās padomēs • Darbs kopienās/reģionālās apvienībās un organizācijās • Dalība jauniešu grupās/organizācijās • Komentāri un diskusijas sociālajos tīklos • Brīvprātīgo darbs • Līdzdalībai nav jēgas 	<ul style="list-style-type: none"> • Atkarīga no līdzdalības iespēju pieejamības/laikietlīpības • Būs, ja redzēšu jēgu (ja būs atsaucība, ja mazināsies birokrātijas slogs) • Iesaistīšos aktīvi, tāpat kā līdz šim, būšu aktīvs pilsonis/-e, iedrošināšu citus • Piedalīties vēlēšanās • Atbalstīt tās aktivitātes, kas sakrīt ar manām vērtībām • Rādīt piemēru citiem, aktīvi līdzdarbojoties • Darboties NVO • Piedalīties aptaujās • Dzīvojot ārzemēs, redzu sevi kā tiltu starp bērniem un Latviju • Pēc daudzu gadu aktivitātes ir liela neticība, izdegšana • Man nav lomas līdzdalībā/Mana loma ir neliela
Tēmas 2.4 Domājot par līdzdalību, kuras ir tās tēmas, kuru apspriešanā Tu noteikti vēlētos iesaistīties?	Motivācija 3.4 Lai es būtu motivēts/-a līdzdarboties, Latvijā nepieciešams...
<ul style="list-style-type: none"> • Izglītība • Zinātne • Kultūra • Vide, daba, klimata izmaiņa, zaļais kurss • Uzņēmējdarbība • Lauksaimniecība 	<ul style="list-style-type: none"> • Atsaucība no valsts/politiķiem • Vairāk/viegli pieejama informācija • Labāks finansiālais stāvoklis/resursi • Viegli atrodamas un lietojamas vietas (kā, piemēram, 'Mazināsim slogu')

<ul style="list-style-type: none"> • Bērnu tiesības • LGBTQ+ tiesības • Mans novads, apkaime, pilsēta • Cilvēktiesības • Senioru dzīve/pensijas • Jauniešu intereses • Pašvaldību darbs un attīstība • Sociālās tēmas • Likumdošana un valsts pārvalde • ES fondi • Pilsoniskais aktīvisms • Veselības aprūpe • Latviešu valodas un kultūras nostiprināšana • Atbalsts NVO • Transports/infrastruktūra • Demogrāfija • Nevienlīdzības mazināšana 	<ul style="list-style-type: none"> • Iekļaujoša vide valsts pārvaldē (komisijās, sēdēs, darba grupās, padomēs) • Redzēt, ka kādam interesē mans viedoklis/atgriezeniskā saite/piemēri • Atvērtai domāšanai, jābūt gataviem pieņemt jauno • Plānveidīga politikas īstenošana • Ņemt vērā ekspertu viedokli • Atbalsta programmas • Kvalitatīvi stratēģiskās plānošanas dokumenti • Vairāk izpratnes un zināšanu • Patriotisms • Iedzīvotāju padomes • Labāki politiķi • Atvērtā valsts pārvalde • Samazināt birokrātiju • Iespēju pietiek
---	--

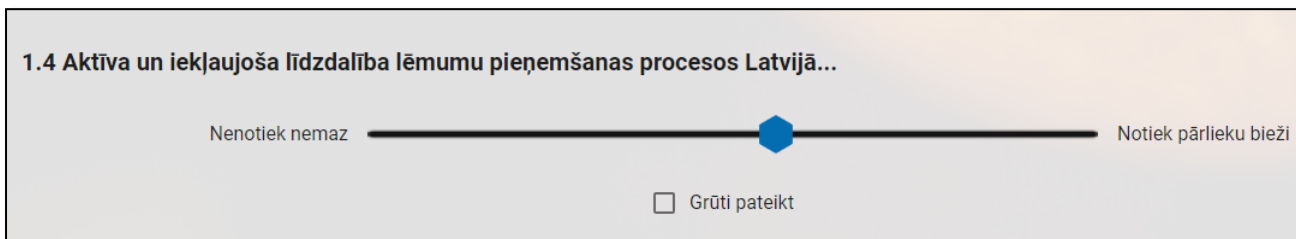
Aptaujas atvērtā tipa jautājumi iezīmēja dažas tendences. Pirmkārt, gandrīz visi respondenti aprakstīja savu līdzdalības pieredzi (jautājums 1.2) īsi – vai nu ar vienu frāzi, vai pāris teikumiem, lai arī aptaujā, nebija vārdu skaita ierobežojuma šiem jautājumiem. Šīs atbildes pastāsta par respondentu pieredzi, bet ne par viņu sajūtām vai viedokli. Visbiežāk, respondenti pieminēja līdzdalības veidu, kuru piedzīvojuši, vai aprakstīja pašas līdzdalības nozīmīgumu/bezjēdzību, bet teju neviens respondents neaprakstīja pašu pieredzi kā tādu. Taču atbildot uz jautājumu 2.1 (skat. tabulu 1), respondenti aprakstīja savu viedokli daudz plašāk, atklājot savu optimistisko (vai pesimistisko) skatījumu uz līdzdalību. Šāds dalījums šīs aptaujas kontekstā apstiprina respondentu kopēju interesi par motivāciju – optimistiskās atbildes lielākoties atsaucās uz vēlmi līdzdarboties aktīvāk, kamēr pesimistiskās atbildes raksturoja pagātnes negatīvo pieredzi. Arī jautājums 3.4 (skatīt tabulu 1) apstiprina līdzīgu novērojumu – tikai 3 respondenti savās atbildēs norādīja, ka Latvijā viss līdzdalībai nepieciešamais jau ir nodrošināts. Pārejās atbildes norādīja uz to, ka eksistē šķēršļi, kuri traucē līdzdalībai. Lielākā daļa no šīm atbildēm bija specifiskas un ietvēra piemērus, kas savukārt ilustrē pārdomātu un pozitīvu attieksmi pēc līdzdalības jēgu.

Visbeidzot, arī jautājums 2.4 norāda uz kopējo pozitīvo attieksmi pret līdzdalību. Lai arī atsevišķas tēmas (sociālās tēmas, vide un dabas aizsardzība, bērnu tiesības, izglītība un zinātne) tika pieminētas biežāk nekā citas, kopējais atbilžu spektrs ir ļoti plašs. Ņemot vērā dalībnieku demogrāfisko profilu, šādas atbildes nav pārsteidzošas, ja respondenti ir pilsoniski aktīvi, kas savukārt nozīmē, ka respondenti jau ir domājuši un/vai regulāri domā par līdzdalību. Tajā pat laikā, atbildes uz šo jautājumu ir būtiskas, jo norāda uz to, ka, lai arī respondenti ir identificējuši un/vai piedzīvojuši vairākus šķēršļus līdzdalībai pagātnē, interese un motivācija līdzdarboties ir saglabājusies.

DIĀDES

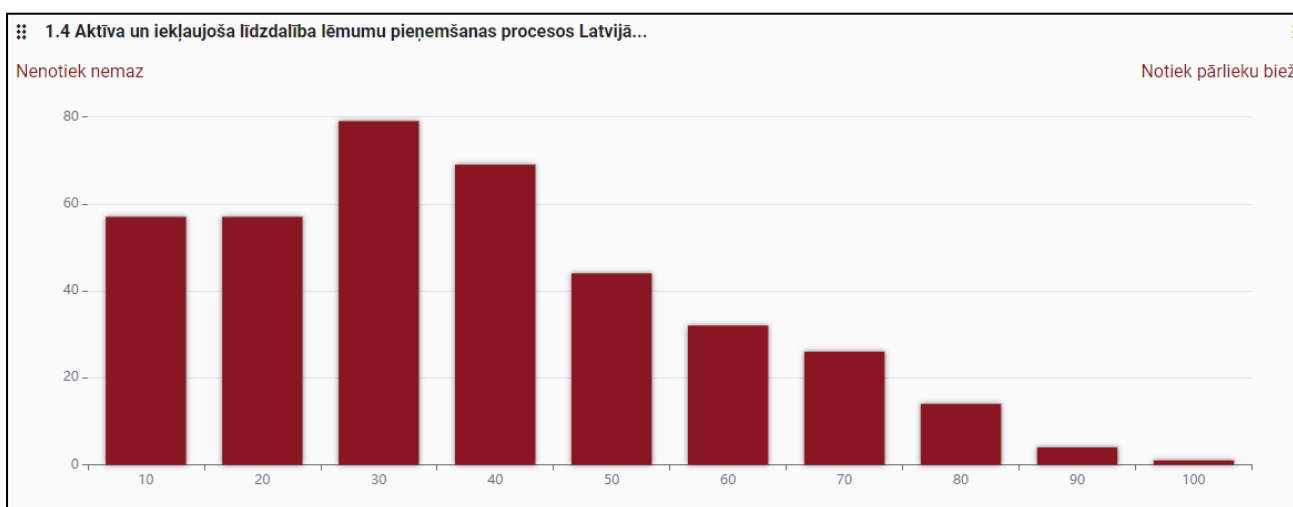
Aptaujā pavisam tika izmantotas 5 diādes, kas ļauj ilustrēt aptaujas dalībnieku viedokli par līdzdalību, līdzcilvēkiem un viņu motivāciju līdzdarboties.

Pirmā diāde lūdza dalībniekiem ilustrēt savu redzējumu par lēmumu pieņemšanas biežumu (sk.attēlu 7):

Attēls 7

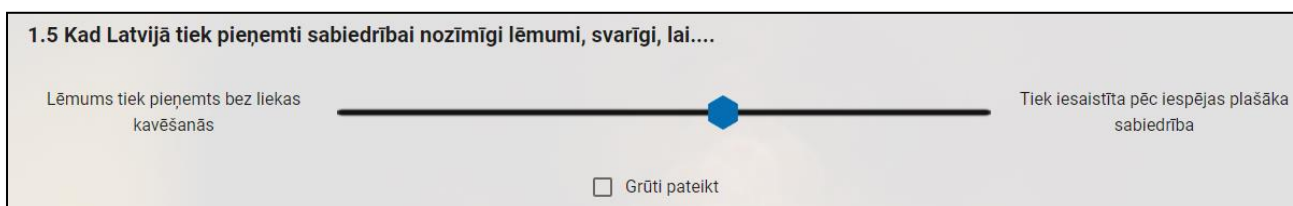
Dalībnieku atbildes ir apkopotas šajā grafikā:

Attēls 8

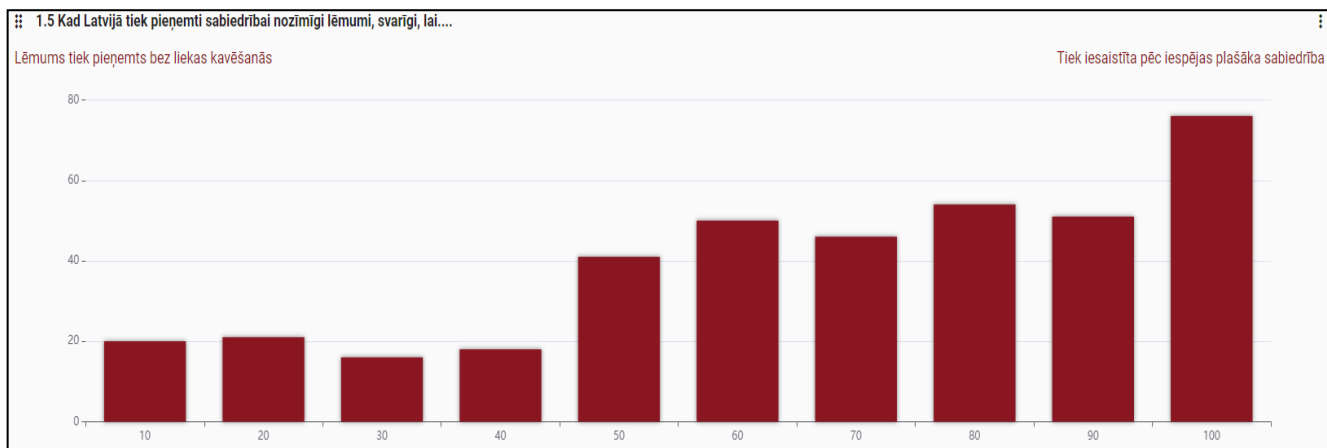
Grafiks ilustrē, ka lielākais vairākums no respondentiem (262 no 383) uzskata, ka līdzdalība notiek drīzāk reti, nekā bieži. Tikai 44 aptaujas dalībnieki norādīja, ka līdzdalības aktivitātes notiek ne par biežu, ne par retu un 77 uzskatīja, ka līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesos notiek bieži, vai pārāk bieži.

Otrā diāde lūdza dalībniekiem apsvērt, kas ir svarīgākais brīdī, kad tiek pieņemti sabiedrībai, svarīgi lēmumi – lai lēmums tiek pieņemts bez liekas kavēšanās, vai lai tiek iesaistīta pēc iespējas plašāka sabiedrība (vien rādītājs ierobežo otru).

Attēls 9

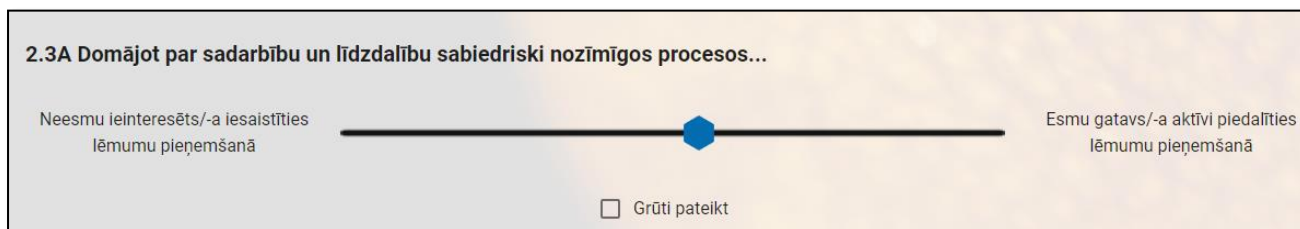
Dalībnieku atbildes ir apkopotas šajā grafikā:

Attēls 10

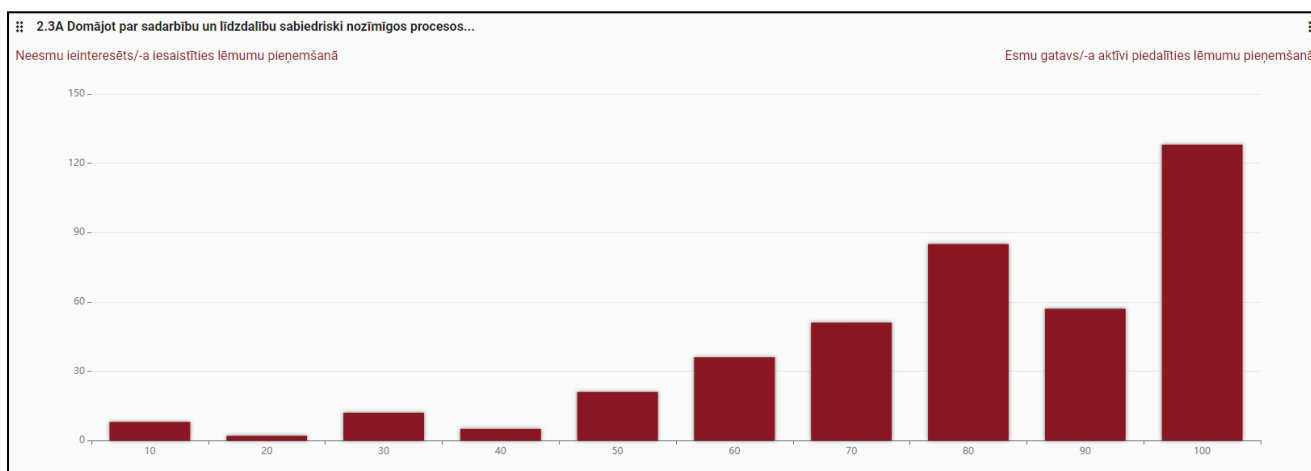
Grafiks ilustrē, ka šajā gadījumā vairums respondentu uzskata, ka plašas sabiedrības iesaiste ir svarīgāka par lēmumu pieņemšanas tempu. 41 o 393 respondentiem norādīja, kam abiem faktoriem jābūt līdzsvarā, kamēr 277 aptaujas dalībnieki izvēlējās pozīciju plašākas līdzdalības pusē.

Trešā diāde lūdza dalībniekus ilustrēt savu interesi līdzdarboties:

Attēls 11

Dalībnieku atbildes ir apkopotas šajā grafikā:

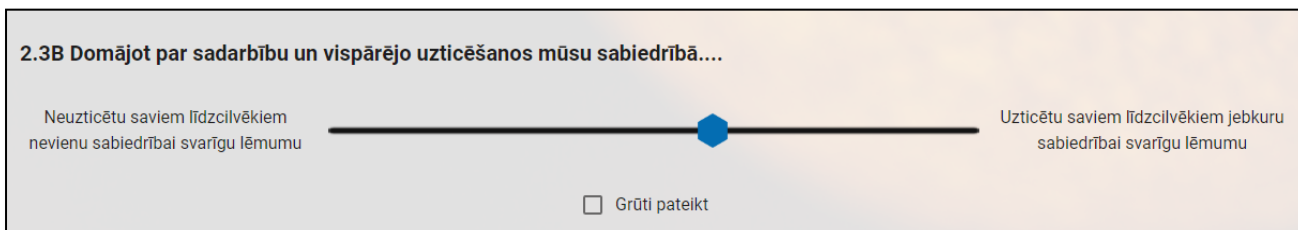

Attēls 12

Šis grafiks pārliecinoši norāda uz respondentu interesi par līdzdalību – 128 no 405 aptaujas dalībniekiem izvēlējās vistālāko punktu skalas labajā pusē, atzīmējot savu

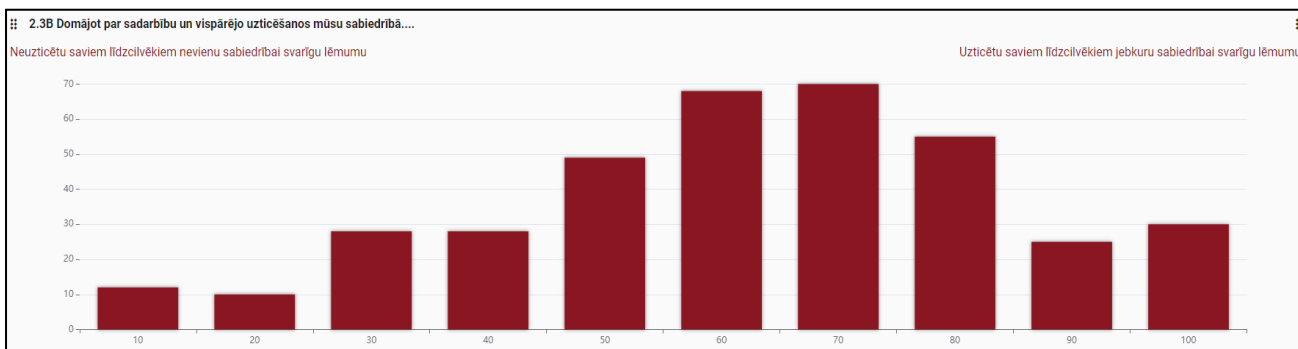
interesi piedalīties lēmumu pieņemšanā. Vēl 229 dalībnieki izvēlējās skalas labo pusi, un tikai 21 respondents izvēlējās diādes viduspunktu, neizvēloties nevienu, ne otru skalas galējo punktu. Tikai 27 respondenti izvēlējās skalas kreiso pusi, tuvojoties apgalvojumam ‘neesmu ieinteresēts iesaistīties lēmumu pieņemšanā.

Ceturrtā diāde lūdza respondentus raksturot savu uzticības līmeni līdzcilvēkiem:

Attēls 13

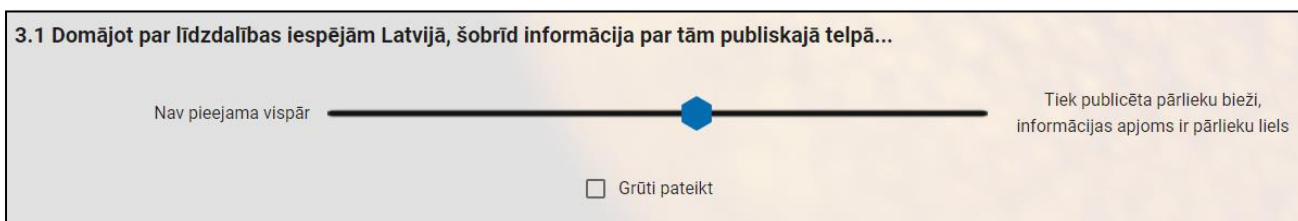
Dalībnieku atbildes ir apkopotas šajā grafikā:

Attēls 14

Šis grafiks neatspoguļo galīgus vērtējumus par līdzcilvēkiem un uzticību viņiem – tikai 12 no 375 respondentiem neuzticētu līdzcilvēkiem nevienu svarīgu lēmumu, kamēr 30 respondenti uzticētu līdzcilvēkiem jebkuru lēmumu un 49 respondenti ne uzticētu, ne neuzticētu lēmumus līdzcilvēkiem. Tikmēr 218 aptaujas dalībnieki sliecas vairāk uzticēties, nekā neuzticēties līdzcilvēkiem.

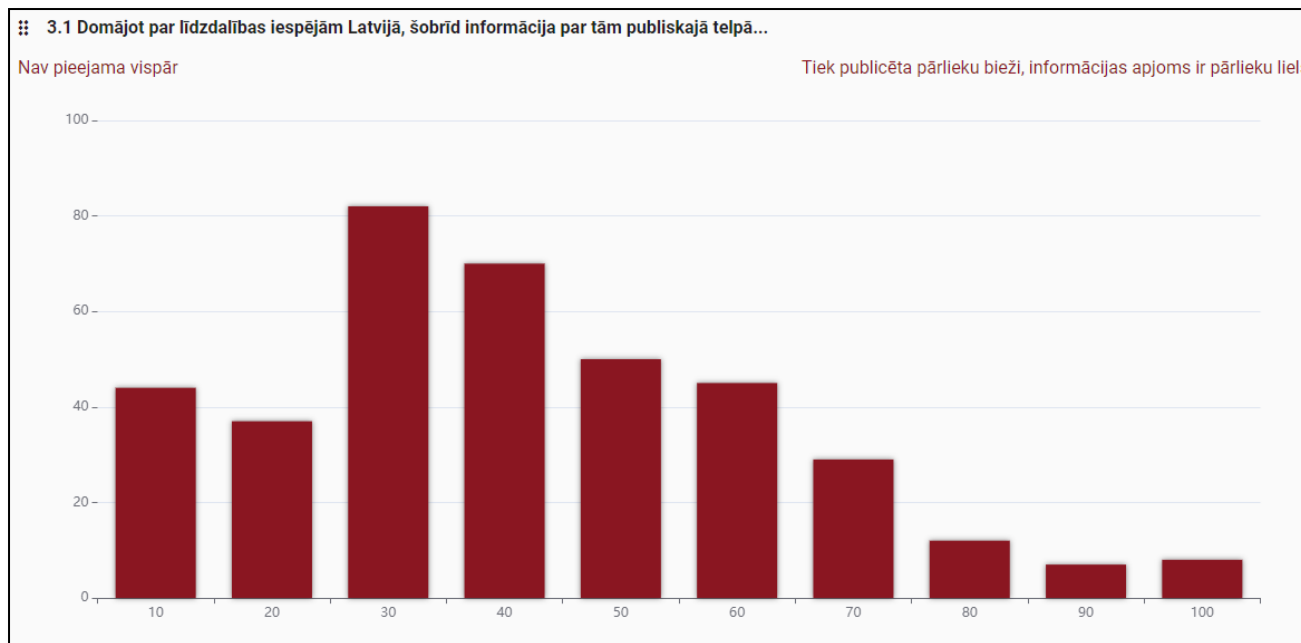
Piektā diāde lūdza respondentus novērtēt informācijas par līdzdalību pieejamību publiskajā telpā:

Attēls 15

Dalībnieku atbildes ir apkopotas šajā grafikā:

Attēls 16

Šis grafiks norāda, ka dalībnieku viedoklis saskan ar jau iepriekš identificēto problēmu atvērtajā jautājumā par motivāciju līdźdarboties, un kam būtu jānotiek Latvijā, lai līdźdalība paplašinātos. Respondenti norādīja, ka ir jānodrošina plašāka informācija par līdźdalības iespējās un, ka šobrīd informācijas par līdźdalības iespējās trūkst – arī šis grafiks apstiprina to pašu apgalvojumu. 50 no 382 respondentiem izvēlējās pašu skalas centru, nesliecoties ne vienā, ne otrā virzienā. Tikmēr 233 respondenti izvēlējās norādīt skalas kreiso pusi, kas atbilst apgalvojumam, ka **informācija par līdźdalības iespējās publiskajā telpā netiek norādīta pietiekami bieži un daudz.**

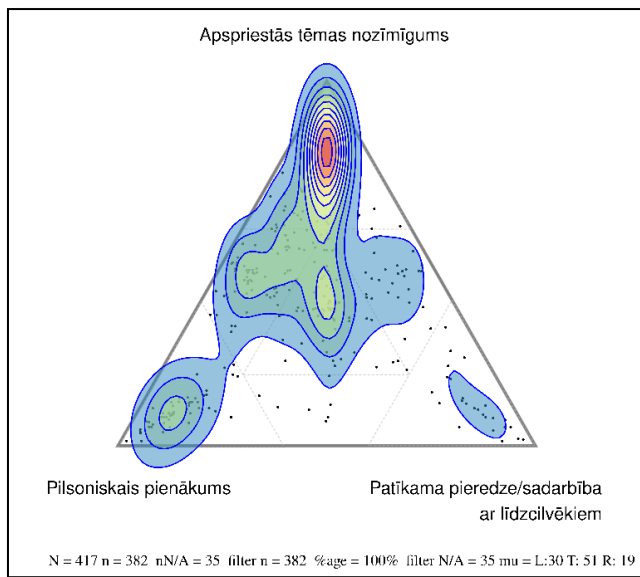
Apskatot diādes izolēti no pārējās aptaujas, respondentu kopējā attieksmē pret līdźdalību ir raksturojama kā pozitīva – respondenti uzskata, ka līdźdalībai būtu jābūt plašākai, ka informācijas par līdźdalību trūkst un ka tā ir svarīgāka par ātru un ‘efektīvu’ lēmumu pieņemšanu. Tāpat arī atbildes norādīja, ka respondenti ir gatavi aktīvi līdźdarboties, un, ka daudz vairāk uzticas, kā neuzticas saviem līdźcilvēkiem. Līdźīgi kā atvērtu jautājumu atbildes, arī diāžu apkopojums norāda, ka aptaujas dalībnieki ir motivēti līdźdarboties, bet, ka tajā pašā tie saskata šķēršļus līdźdalībai – piemēram, informācijas trūkumu.

TRIĀDES

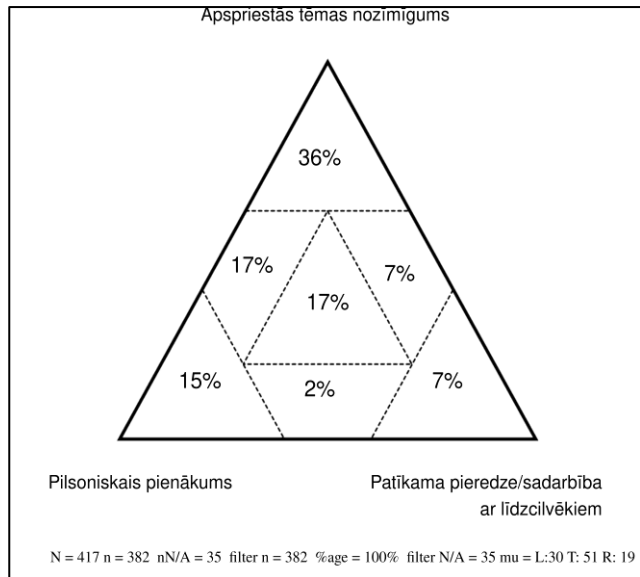
Aptaujā pavisam tika iekļautas 4 triādes, kas aicināja dalībniekus ilustrēt savu motivāciju līdźdarboties un savu viedokli par lēmumu pieņemējiem un galvenajiem šķēršļiem līdźdalībai Latvijā.

Pirmā triāde uzdeva šādu jautājumu:

1.3 DOMĀJOT PAR SAVU LĪDZDALĪBAS PIEREDZI (KO APRAKSTĪJI 1.2 JAUTĀJUMĀ), KAS TEVI MOTIVĒJA LĪDZDARBOTIES? JA NEAPRAKSTĪJI SAVU PIEREDZI, NORĀDI, KAS, TAVUPRĀT, MOTIVĒJA CĪTUS PIEDALĪTIES.

Attēls 17

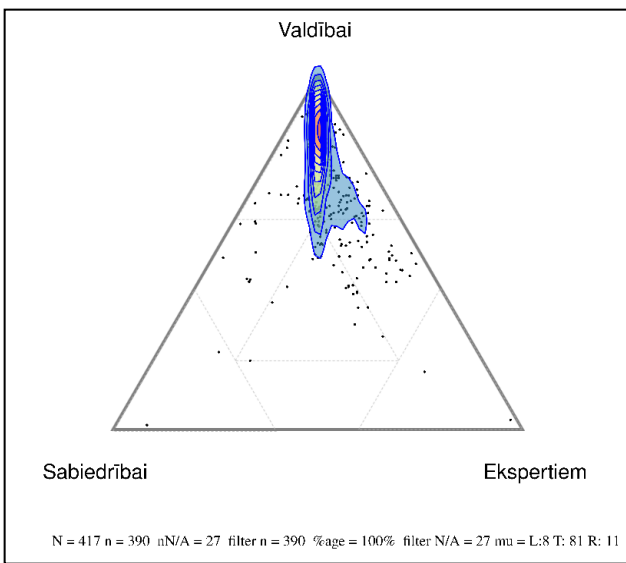
Attēls 18

Atbildot uz jautājumu par dalībnieku motivāciju līdzdarboties, dalībnieki norādīja, ka tos visvairāk motivē apsprietās tēmas nozīmīgums (36% atbilžu). Tajā pašā laikā 43% dalībnieku raksturoja savu motivāciju kā sabalansētu - daļēji balstītu pilsoniskā pienākumā un daļēji balstītu vēlmē pēc patīkamas pieredzes ar līdzcilvēkiem.

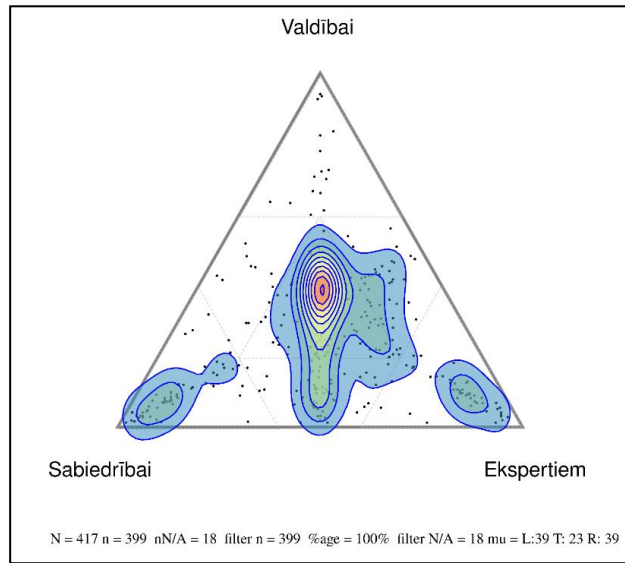
Otrā un trešā triāde uzdeva divus savā starpā saistītus jautājumus:

2.2A KAM ŠOBRĪD IR VADOŠĀ LOMA LĒMUMU PIENĒMŠANĀ LATVIJĀ?

2.2B KAM BŪTU JĀIENĒM VADOŠĀ LOMA SABIEDRĪBAI NOZĪMĪGU LĒMUMU PIENĒMŠANĀ?

Attēls 19

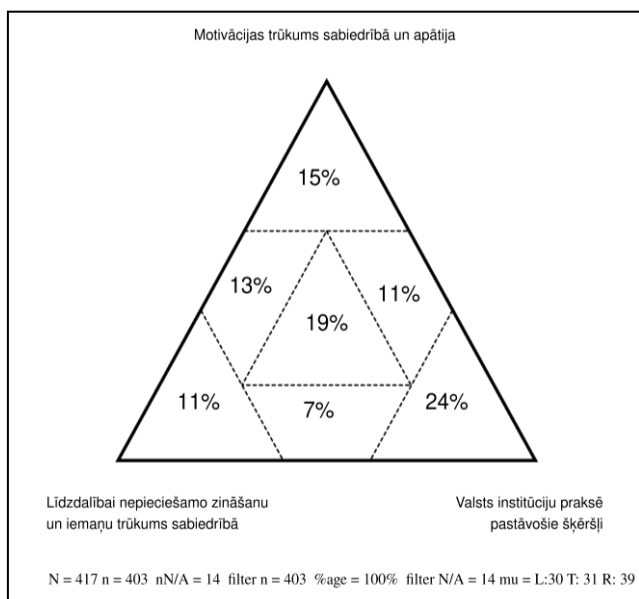

Attēls 20

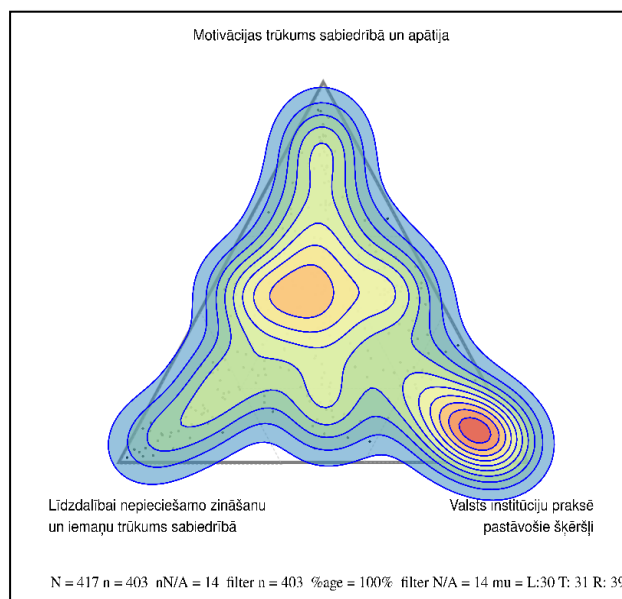
Triāde kreisajā pusē (Attēls 19) attēlo respondentu vērtējumu par to, kam Latvijā šobrīd ir vadošā loma lēmumu pieņemšanā un kam būtu jābūt vadošajai lomai to pieņemšanā. Aptaujas dalībnieki atbildēja ar lielu vienprātību, norādot, ka vadošo lomu šobrīd ieņem valdība, bet lēmumus vajadzētu pieņemt sabalansēti ar valdības, ekspertu un sabiedrības iesaisti (Attēls 20).

Ceturrtā triāde uzdeva šādu jautājumu:

3.3 GALVENAIS ŠĶĒRSLIS LĪDZDALĪBAI LĒMUMU PIENĒMŠANĀ LATVIJĀ IR:

Attēls 21

Attēls 22

Lai arī uz šo jautājumu nebija spēcīgas un viennozīmīgas atbildes, šīs triādes dati norāda uz to, ka lielākā daļa dalībnieku sliecās domāt, ka pie vainas ir valsts institūciju praksē pārstāvošie šķēršļi. Tāpat arī, 19% dalībnieku domā, ka visi iemesli spēlē savu lomu līdzdalības bremsēšanā – gan motivācijas trūkums un apātija, gan zināšanu trūkums, gan valsts institūciju praksē pastāvošie šķēršļi.

Apkopojot triāžu datus, atbildes norāda, ka respondenti ir līdzīgās domā par motivāciju līdzdarboties, un tās nozīmīgumu, bet respondentu viedokļi ir mazāk saskanīgi, ja runa ir par šķēršļiem. Lai arī ‘valsts institūciju praksē pastāvošie šķēršļi’ ir visvairāk visbiežāk izvēlēta sadaļa triādē, 76% atbilžu izvēlējās citas sadaļas, ieskaitot 19% atbilžu, kas izvēlējās triādes vidu – tātad, sadaļu, kas norāda, ka visi šķēršļi spēlē vienlīdz būtisku lomu.

Līdzīgi kā iepriekšējie divi jautājumu kopumi, arī aptaujas triādes norāda, ka respondenti kopumā ir atbildējuši līdzīgi un uztver līdzdalību kā svarīgu. Aptaujas kontekstā, tas ir uztverams kā triangulācijas apstiprinājums – aptaujas dalībnieku atbildes ir nemainīgas, neatkarīgi no tā, kā jautājumi ir formulēti.

KOPSAVILKUMS UN SVARĪGĀKĀS ATZIŅAS

Kā minēts ziņojuma sākuma daļā, *Sensemaker* platforma neliek uzsvaru uz precīziem kvantitatīviem datiem, bet gan uz vēstījumu un stāstu, kas slēpjas aiz tiem. Tā vietā, lai stingri kontrolētu uzrunāto dalībnieku profilu, lai pedantiski strukturētu viņu atbildes un veiktu kvantitatīvu datu analīzi, *Sensemaker* metodoloģija atļauj datiem pašiem pastāstīt stāstu par to, kādi cilvēki piedalījās aptaujā un, šajā gadījumā, kādas ir viņu domas par līdzdalību.

Šīs aptaujas dalībnieki ir raksturojami kā pilsoniski aktīvi, ieinteresēti līdzdarboties un zinoši, atpazīstot līdzdalības iespējas gan Latvijas politiskajā vidē (t.s. formālā līdzdalība), gan ārpus tās (neformālā, ikdienišķā līdzdalība). Tajā pašā laikā, tiem piemīt zināma līmeņa pesimisms par līdzdalības nozīmi un viņu pašu lomu nākotnes lēmumu pieņemšanas procesos – trūkst pārliecības, ka kāds uzklaussīs. Tomēr citi jautājumi, īpaši aptaujas diādes un triādes atklāj, ka par spīti bažām, aptaujas dalībnieku kopējā attieksme pret līdzdalību ir pozitīva.

Runājot par aptaujas dalībnieku līdzdalības paradumiem, 63% no dalībniekiem informāciju par valsts institūciju darbu iegūst internetā: sociālajos tīklos, interneta ziņu portālos un iestāžu tīmekļvietnēs. Aprakstot savu līdzdalības pieredzi, visbiežāk respondenti piemin *ManaBalss* platformu, dalību vēlēšanās, atbalsta akcijas Ukrainas atbalstam, dalību NVO un sabiedriskās diskusijās. Savukārt par tēmām, kuru apspriešanā respondenti vislabprātāk iesaistītos, lielas vienprātības nav, lai arī visbiežāk tiek minēta 'izglītība', 'kultūra', 'vide, daba un zaļais kurss', bērnu tiesības un dažādas sociālās tēmas.

Lai līdzdarbotos, iedzīvotājus visvairāk motivē apspriestās tēmas nozīmīgums, tomēr arī pilsoniskais pienākums un sadarbība ar līdzcilvēkiem ir svarīgi, lai izlemtu piedalīties. Lielākā daļa dalībnieku uzskata, ka lēmumu pieņemšanā sabiedrībai un ekspertiem būtu jāspēlē lielāka loma, nekā tas ir tagad, kā arī, ka aktīva un iekļaujoša līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesos Latvijā notiek pārāk reti.

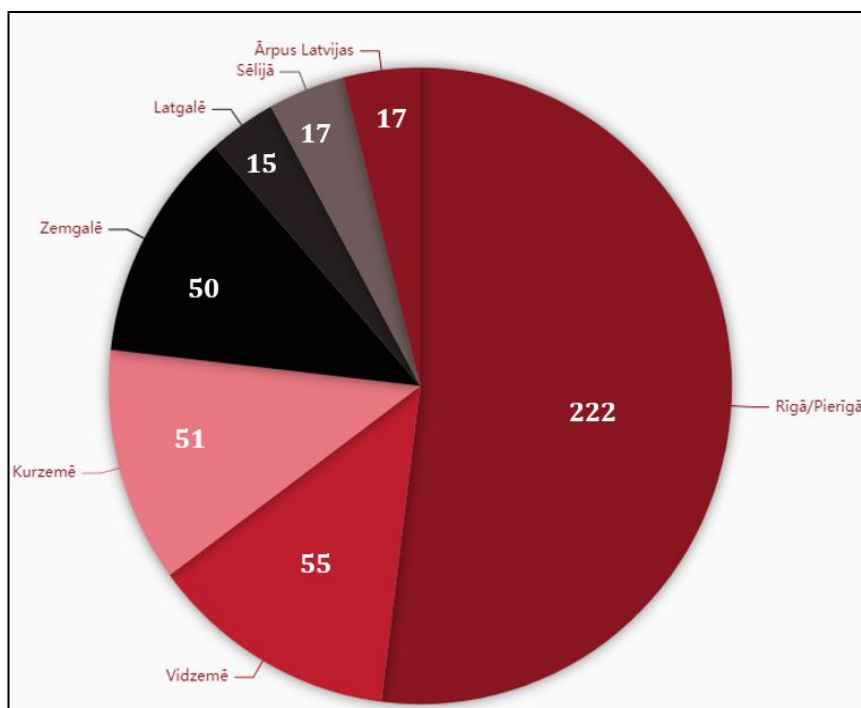
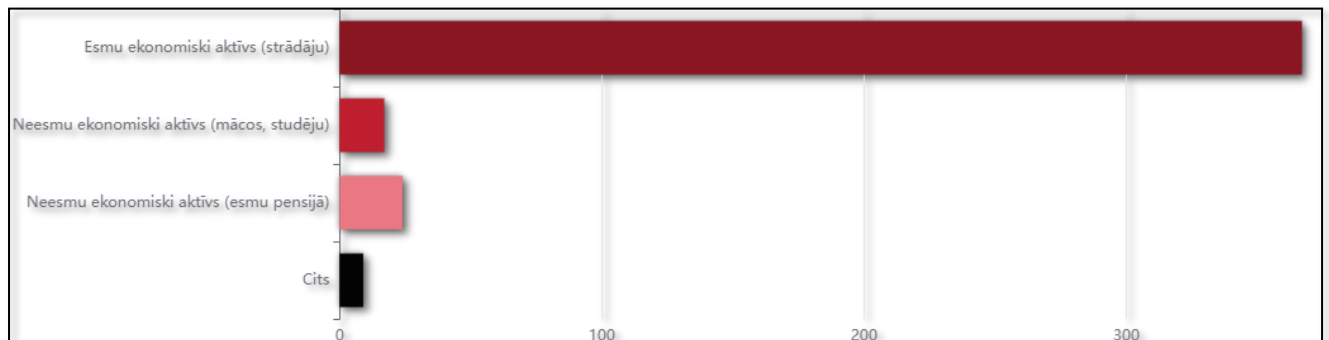
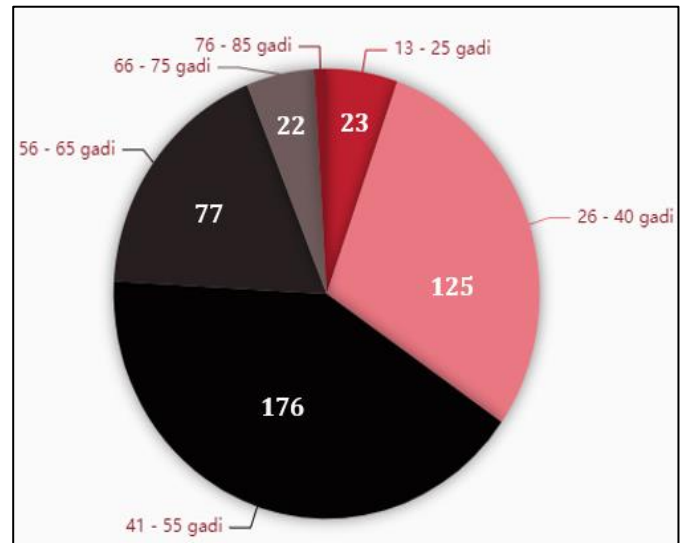
Lai arī dalībnieki neuzticas līdzcilvēkiem pilnībā, lielākā respondentu daļa vairāk uzticas, nekā neuzticas citiem. Respondenti arī uzskata, ka svarīgi ir lēmumu pieņemšanā iesaistīt pēc iespējas plašāku sabiedrību, pat, ja tas palēnina lēmuma pieņemšanas tempu.

Būtiski arī pieminēt kādu novērojumu. Lai arī demogrāfiskie dati parāda, ka vairākums aptaujas dalībnieku ir Rīgā dzīvojošas, ekonomiski aktīvas sievietes, šajā gadījumā citu demogrāfisko kategoriju griezumā neiezīmējas krasas atšķirības respondentu domās par līdzdalību. Varētu piesardzīgi minēt, ka, iespējams, demogrāfiskās īpašības šajā kontekstā nespēlē izteiktu lomu, tomēr, lai to apgalvotu ar pārliecību, būtu nepieciešams veikt padziļinātāku, plaša mēroga pētījumu.

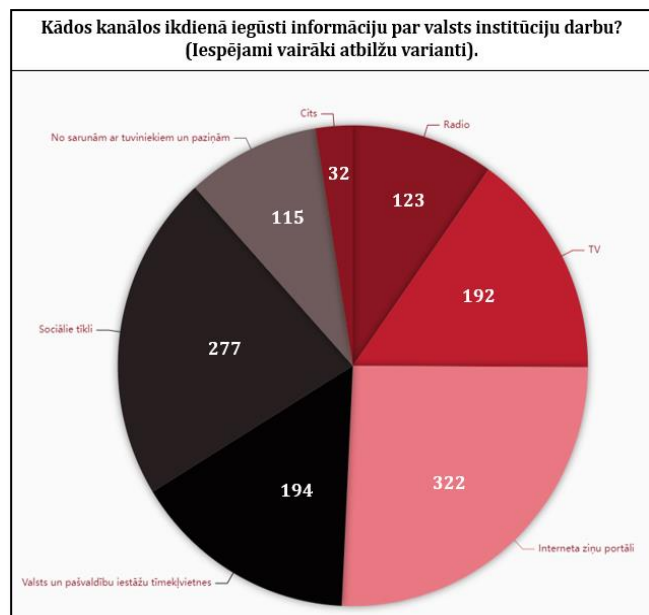
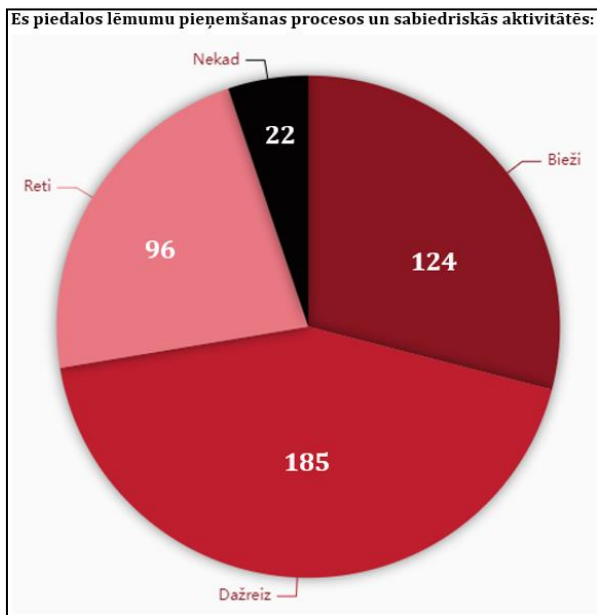
PIELIKUMI

PIELIKUMS A: DEMOGRĀFISKIE DATI

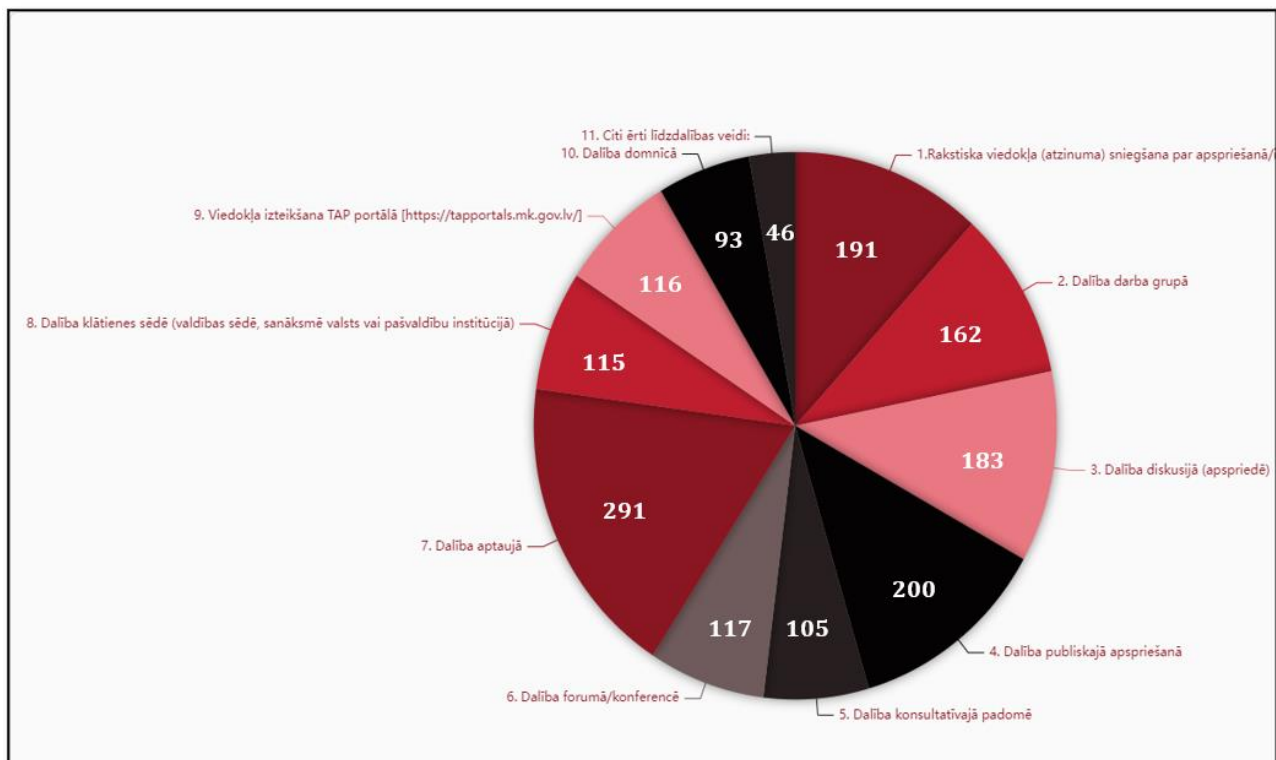
Dzimums, dzīvesvieta, vecums, nodarbinātība

PIELIKUMS B: LĪDZDALĪBAS PARADUMI

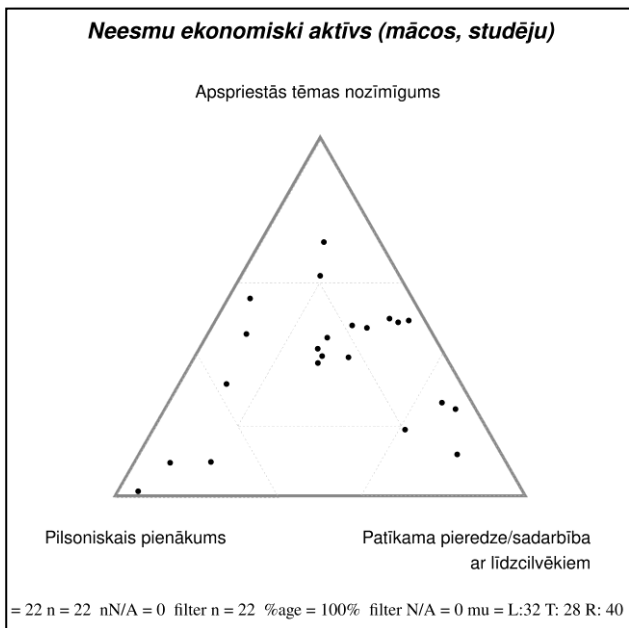
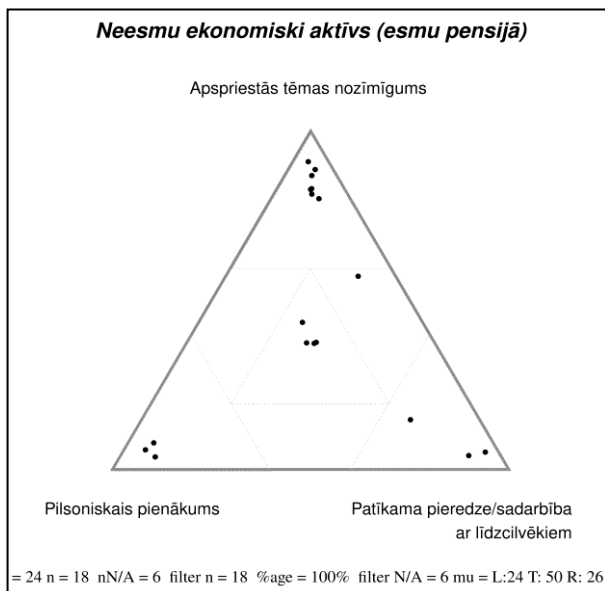
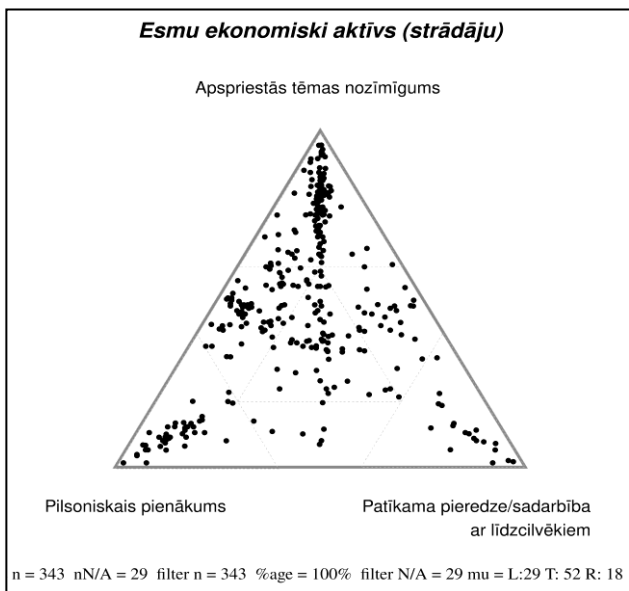
Kādi ir pieejamākie un ērtākie esošie līdzdalības veidi? (Iespējami vairāki atbilžu varianti)

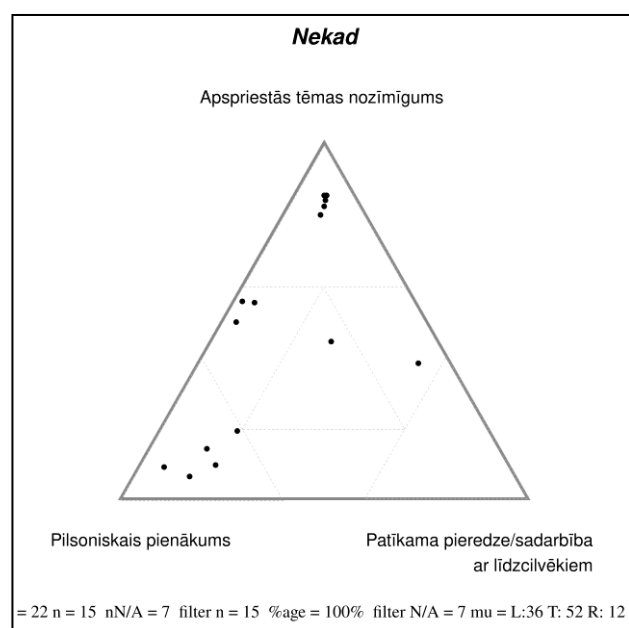
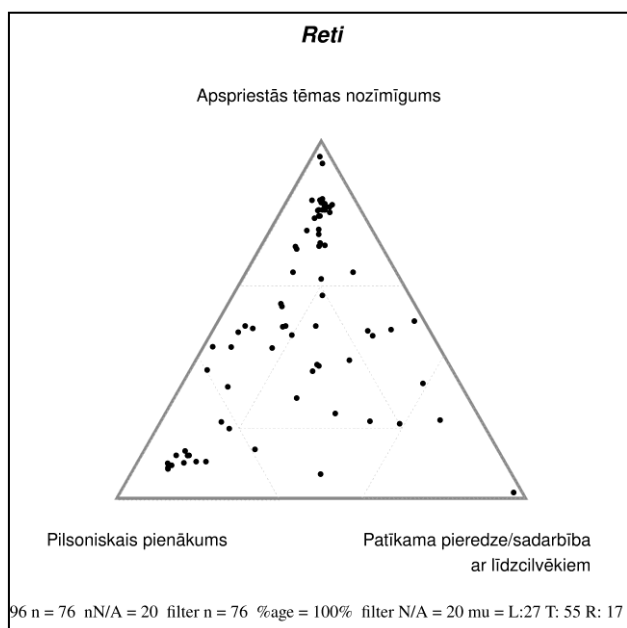
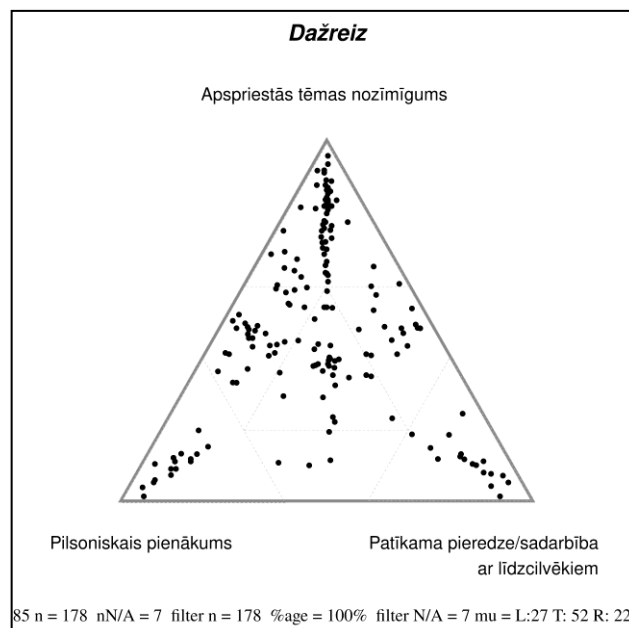
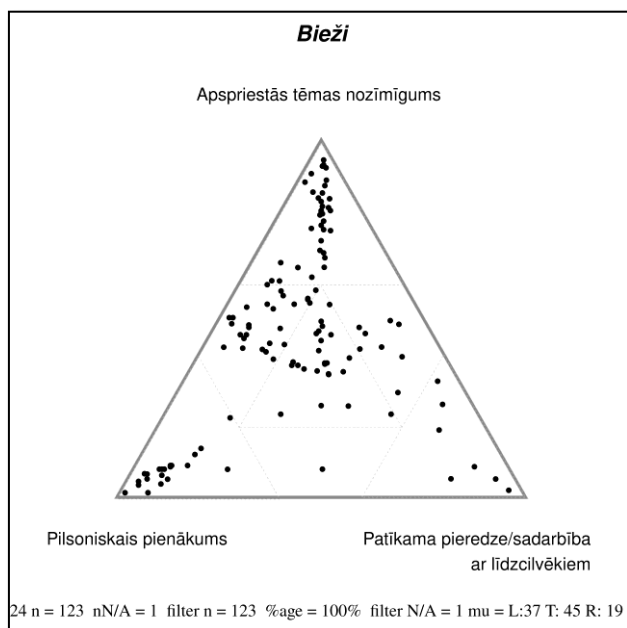
Apakškategorijas

Šajā pielikumā attēlotas atbildes, izmantojot citās atbildēs norādīto informāciju, tajā skaitā arī demogrāfiskos datus'. Tas ļauj apskatīt atšķirības atbildēs starp dažādām respondentu grupām.

1. Motivācija līdzdarboties: Nodarbinātības kategorijas

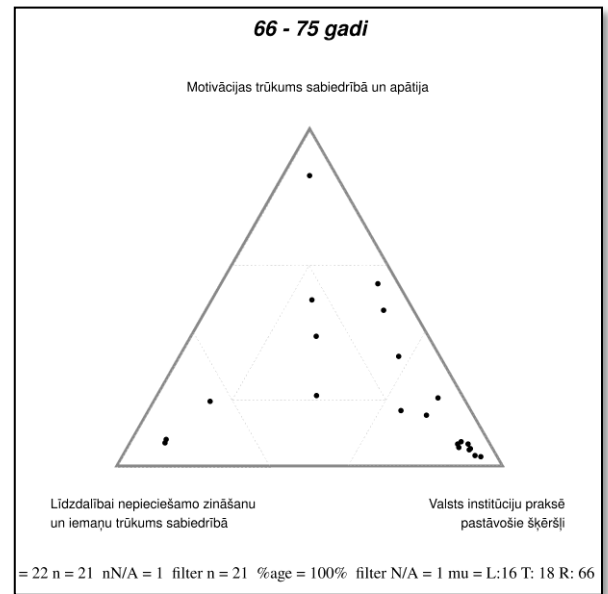
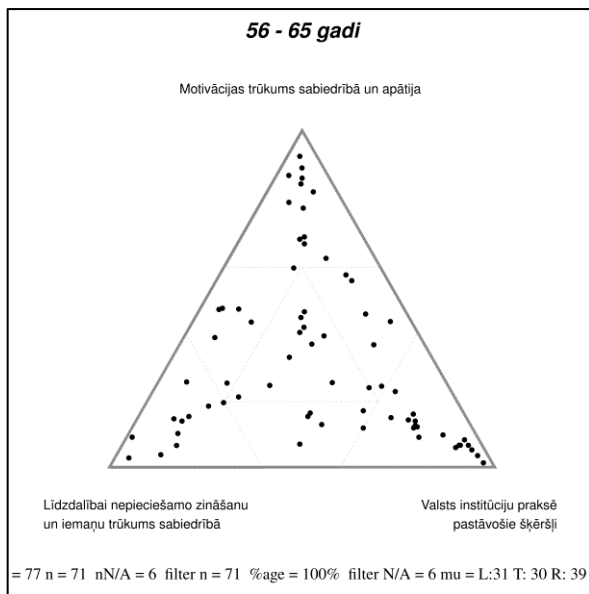
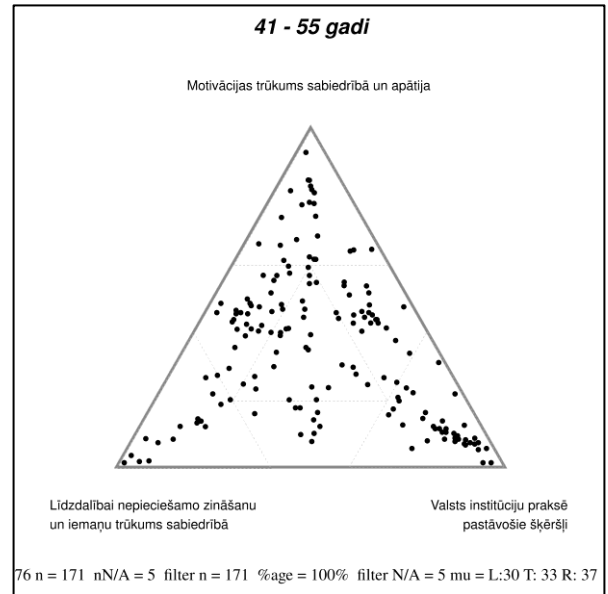
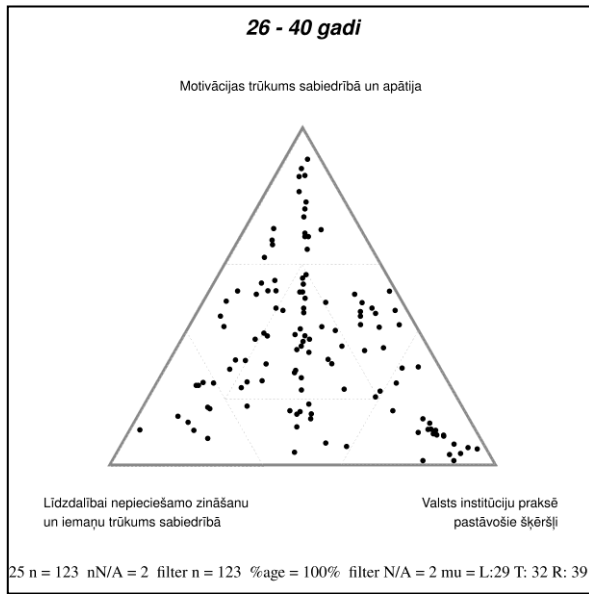

2. Motivācija līdzdarboties: līdzdalības biežuma kategorija (Cik bieži Tu piedalies?)

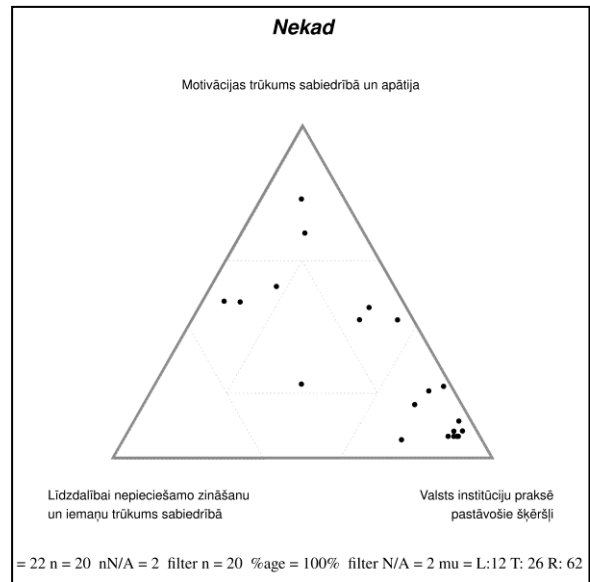
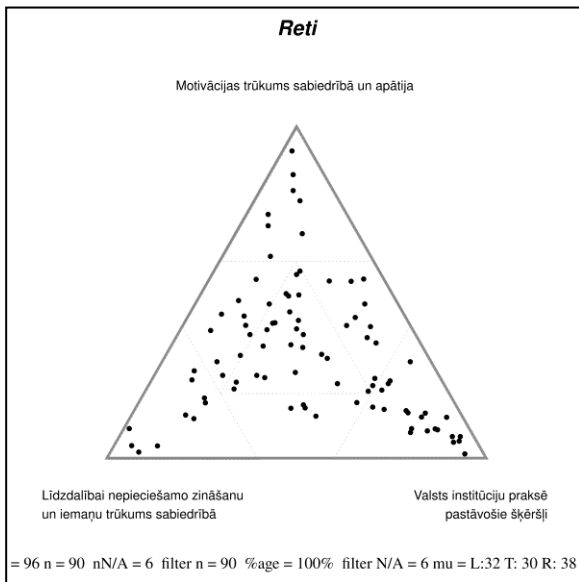
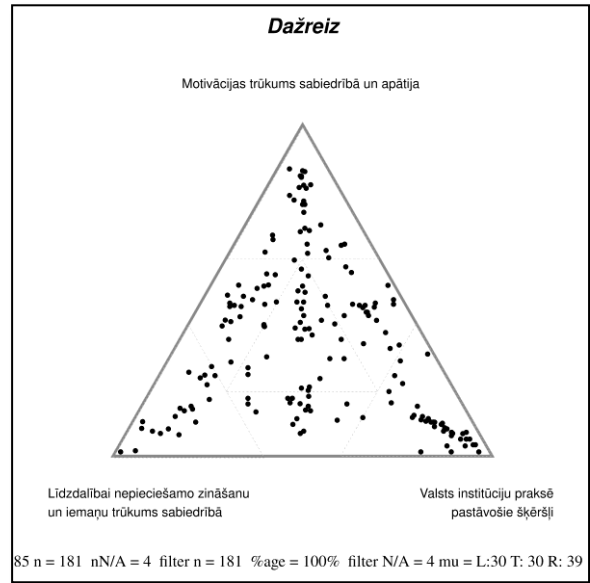
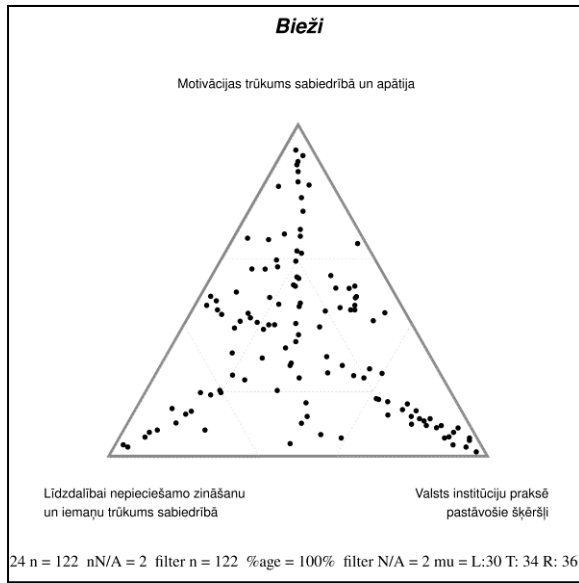

3. Galvenie šķēršļi līdzdalībai: sadalījums pa vecuma grupām

4. Galvenie šķēršļi līdzdalībai: līdzdalības biežuma kategorija (Cik bieži Tu piedalies?)

PIELIKUMS D: APTAUJA

Pirmā aptaujas daļa

Valsts kanceleja

Līdzdalība Latvijā

Līdzdalība ir demokrātijas stūrakmens. Tās klātbūtne uzlabo valsts pārvaldi, saliedē sabiedrību un uzlabo dzīves kvalitāti, ļaujot sabiedrībai veidot savu nākotni. Tās trūkums savukārt ierobežo sabiedrības iespējas ietekmēt sev svarīgus lēmumus, apklusina sabiedrības balsi un pazemina demokrātijas kvalitāti.

Mūs interesē Latvijas iedzīvotāju domas par līdzdalības iespējām, pašu līdzdalību un to, kā sabiedrība pilnveidojas un strādā pie savu kopīgo mērķu sasniegšanas. Līdzdalība var būt gan formāla (piemēram, publiskas konsultācijas, priekšlikumu un komentāru iesniegšana likumprojektiem), gan neformāla un ikdienišķa (piemēram, talkas, zibakcijas, palīdzība līdzcilvēkiem) – svarīgi ir tas, ka iesaistīšanās mērķis ir sabiedrības kopējais labums. Līdz ar to vēlamies Tev uzdot dažus jautājumus. Dati tiks apkopoti anonīmā veidā.

Aizpildot anketu, lūdzu pārliecinies, ka atbildēti visi jautājumi un ka sešstūrīši triādēs un uz līknēm ir iekrāsoti zilā krāsā.

1.daļa: Līdzdalība sabiedriski nozīmīgos procesos: Tava pieredze

1.1 Es piedalos lēmumu pieņemšanas procesos un sabiedriskās aktivitātēs:

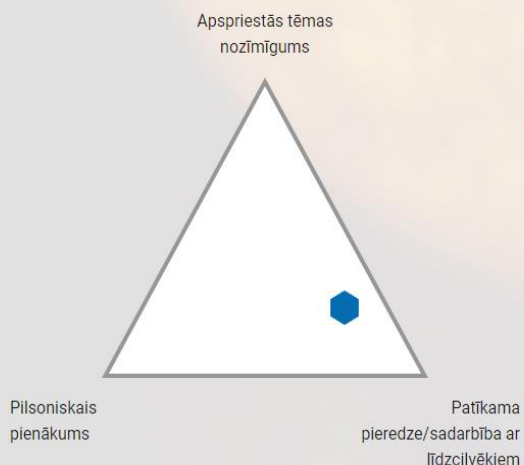
- Bieži
- Dažreiz
- Reti
- Nekad

1.2 Lūdzu apraksti savu pieredzi līdzdalībā! Tas var būt jebkurš gadījums, kad esi līdzdarbojies/-usies lēmumu pieņemšanas procesos vai esi bijis/-usi sabiedriski aktīvs/-a. Ja Tev nav šādas pieredzes, lūdzu apraksti kādu gadījumu, par kuru esi dzirdējis/-usi vai kurā piedalījušies citi un kurš Tev šķiet nozīmīgs.

- Man ir šāda pieredze
- Man šādas pieredzes nav, bet aprakstīšu kāda cita cilvēka pieredzi

Man ir šāda pieredze

1.3 Domājot par savu līdzdalības pieredzi (ko aprakstīji 1.2 jautājumā), kas Tevi motivēja līdzdarboties? Ja neaprakstīji savu pieredzi, norādi, kas, Tavuprāt, motivēja citus piedalīties. Šeit un turpmāk vari izvēlēties atbilstošāko punkta novietojumu triādē (trijstūra iekšpusē). Piemēram, ja uzskati, ka visi varianti ir vienlīdz atbilstoši, punkts atradīsies pašā triādes vidū. Bet, ja uzskati, ka atbilst tikai viens punkts, tad punkts atradīsies stūrī pie attiecīgā varianta formulējuma. Pavelkot sešstūrīti, novieto to atbilstoši savai izvēlei.

Grūti pateikt/Ne viens no šiem

1.4 Aktīva un iekļaujoša līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesos Latvijā...

Grūti pateikt

1.5 Kad Latvijā tiek pieņemti sabiedrībai nozīmīgi lēmumi, svarīgi, lai...

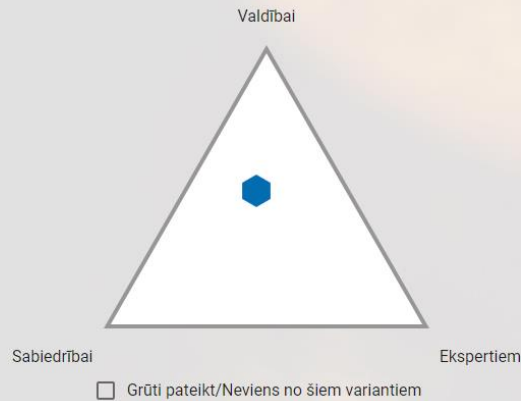

Grūti pateikt

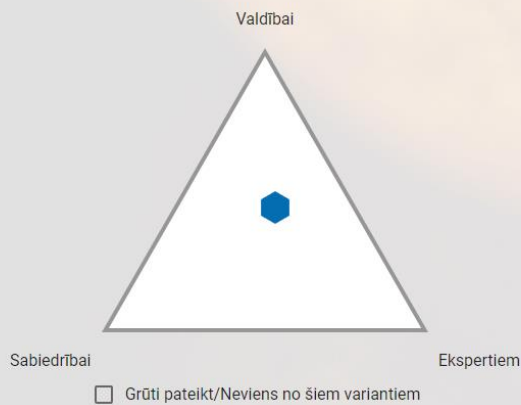
Otrāptaujas daļa

2.1 Domājot par Latvijas sabiedrību un tās nākotni, kādu Tu redzi savu lomu sabiedrības iespēju pilnveidošanā?

2.2A Kam šobrīd ir vadošā loma lēmumu pieņemšanā Latvijā?

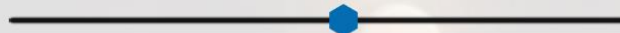

2.2B Kam būtu jāieņem vadošā loma sabiedrībai nozīmīgu lēmumu pieņemšanā?

2.3A Domājot par sadarbību un līdzdalību sabiedriski nozīmīgos procesos...

Neesmu ieinteresēts/-a iesaistīties lēmumu pieņemšanā

Esmu gatavs/-a aktīvi piedalīties lēmumu pieņemšanā

Grūti pateikt

2.3B Domājot par sadarbību un vispārējo uzticēšanos mūsu sabiedrībā....

Neuzticētu saviem līdzcilvēkiem nevienu sabiedrībai svarīgu lēmumu

Uzticētu saviem līdzcilvēkiem jebkuru sabiedrībai svarīgu lēmumu

Grūti pateikt

2.4 Domājot par līdzdalību, kuras ir tās tēmas, kuru apspriešanā Tu noteikti vēlētos iesaistīties?

Trešā aptaujas daļa

3.1 Domājot par līdzdalības iespējām Latvijā, šobrīd informācija par tām publiskajā telpā...

Nav pieejama vispār

Tiek publicēta pārlietu bieži,
informācijas apjoms ir pārlietu liels

Grūti pateikt

3.2A Kādi ir pieejamākie un ērtākie esošie līdzdalības veidi? (Iespējami vairāki atbilžu varianti)

- 1. Rakstiska viedokļa (atzinuma) sniegšana par apspriešanā/izstrādē esošu projektu, piemēram, likumprojektu
- 2. Dalība darba grupā
- 3. Dalība diskusijā (apspriedē)
- 4. Dalība publiskajā apspriešanā
- 5. Dalība konsultatīvajā padomē
- 6. Dalība forumā/konferencē
- 7. Dalība aptaujā
- 8. Dalība klātienē sēdē (valdības sēdē, sanāksmē valsts vai pašvaldību institūcijā)
- 9. Viedokļa izteikšana TAP portālā [<https://tapportals.mk.gov.lv/>]
- 10. Dalība domnīcā

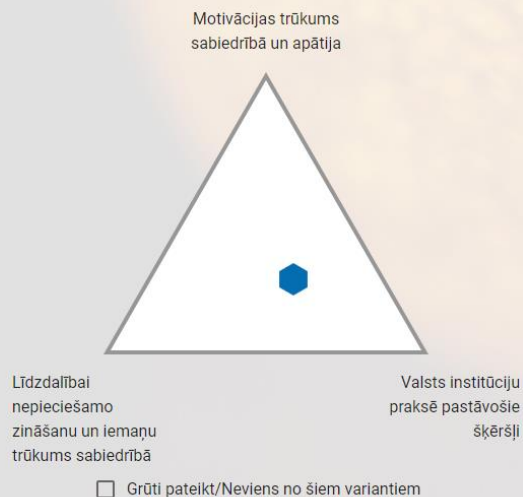
3.2B Kādos kanālos ikdienā iegūsti informāciju par valsts institūciju darbu? (Iespējami vairāki atbilžu varianti).

- Radio
- TV
- Interneta ziņu portāli
- Valsts un pašvaldību iestāžu tīmekļvietnes
- Sociālie tīkli
- No sarunām ar tuviniekiem un paziņām

Cits

Cits

3.3 Galvenais šķērslis līdzdalībai lēmumu pieņemšanā Latvijā ir:

3.4 Lai es būtu motivēts/-a līdzdarboties, Latvijā nepieciešams...